

Oep (småtr. rariteter)

00884

B 160/44

B. IV.

P

Polisen

Fria Tankar *)

P

om det

Stockholmska

Polisväsendet.

Laudatur ab his, culpa-
tur ab illis.

SEDERHOLM,
Elméns och Granbergs Tryckeri, 1819.

Rättelser:

Sid. 7 rad. 1 står och, läs eller. S. s. r. 14
efter ordet uppträde tilläges: med anmärkingar.
Sid. 10, r. 24 står patrioska, läs patriotiska. S. 21,
r. 7 står twenne, läs trenne. S. 27, r. 29 står Och,
läs Ty.

---

*) **Fria Tankar** — i ett så bmtäligt ämne? frågar man. Inte underligt. Man påminner sig aktionen mot de 1818 tryckta Skrifterna **Polismästaren och Walberg, Beträktelser öfwer Polisens Makt och Myndighet, Polisen och Pöbelen samt Balsam för Polisen**, af hvilka de trenne förstnämnde dömdes brottslige, men den sistnämnde, — efter några's mening vida värre än de andra, — friidömdes, sannolikt emedan dess Författare varit nog klok, att wälja det ironiska framställningsfättet, som åter den tillkallade Juryn tog för rent allwar, hwilket war lustigt nog. Afwen låter man erinra sig Herr Major Grönhagens Anmärkingar i samma ämne, för dem också han sakfälldes till böter och afbö, den Polismästaren m. m. Herr Olof af Wannqwist skall i Kongl. Swea Hof-Rätt genom Ombud af bemålte Major tagit, såsom ryktet säger, hwilket tillägger, att Major Grönhagen skall i brist af böter blifwit på fästning afförd. Alla dessa mål handterades efter då gällande Tryckfrihetslag, som stadgade, att af Juryns Nio ledamöter borde minst två tredjedelar förena sig, att med Nej eller Ja beswara frågan, huruvida den anklagade wore brottslig eller ej; eller med andra ord: det fördrades nödvändigt sex sammanstående röster till författarens så wäl friande som fällande. Af denna föreskrift skulle lika nödvändigt ofta följa flera voteringar inom Juryn, ty då fem röster stannade mot fyra, så war målet likwäl oafgjordt, och man nödgades alltså votera oupphörligen, till dess en eller twenne ledamöter förändrade sitt "hå-

sta förstånd och samvete" -- Ja, det förljudes, att man i wisa mål voterat mellan 20 å 30 gånger. Nu deremot, efter wid sista Riksdag gjorda förändring, behöfwer blott voteras en enda gång, ty så snart den arme Författaren nu har fyra röster för sig, så är han fri, då deremot fordras sex till hans fällande. Emellertid leda dessa erinringar till den reflexionen, att dereft samma liberala anda rådt i den lag, enligt hwilken Polis-Antagonisterna dömdes brottslige, så är det ganska möjligt, att dese personer kunnat blifwa fria dömda; och man inser ej hwad fara deraf skolat uppstå, hwarken för Polismästaren, eller för hela Poliswäsendet, liksom det i allmänhet är swårt att bestämma, hwad som wans af den utgång målen singo. Här af märker man ytterligare bestämd den gamla satsen, att Lagen ofta skapar brottet: och den som tilldöfwentyr's resonerat så, att han finner hwilket lappri några lumpna ord äro mot en rättwis sak, då deremot wäld och misshand bruk må skatta sig lyelliga, att slippa med de lumpna orden: den skall såkert rysa wid tanken, att samme personer, som ett år sednare, till följe af en mildare och wisare Lag, kunnat obrottslige anses, blifwit ett år förut dömda till böter och afböner. Men det märkligaste är, att så snart man anfager, det de Edswurne behöfde mer än en gång voterat, så wisar sig klart, att Författarne annars varit friddömda, enligt den nu gällande Lagen. Ty i intet annat fall behöfde de voterat twenne eller flera gånger, än då fem röster stannade mot fyra, och dermed är numera saken afgjord till den anklagades fördel. Här af ser man ock, att samme Författare skulle nu kunna frikännas af just dens

samma Jury, som då fällde honom! . . . Hvilken Guds gåfwa äro icke alltså wisa och milda lagar! — Men äfwen den tanke måste för den lugna räsöndren wara upprörande, att man i sin straffande iswer kunde tilläfwentyras frätta sådana personer, för hvilka böder och afböner wore ett straff, som hade insigtande på hela deras framtidiga wälsfärd: ty gdra afbön är i sig själs nestigt; och penningar äro för den fattige swära att mista. Och om nu så skulle hända; hwilken särdeles beskaffad tröst och upprättelse för den förödsampade; att weta sig wara orsaken till en eller flera människors timliga ofärd! Och hwad äro Staten, allmänna säkerheten; dermed belätne? Staten! för hwilken det måste wara af wigt, att ingen samhällets medlem går onddigtwis förlorad! ”Men så kunna dese Skribenter en gång tiga¹³” intwändas dessa fredliga, förståndiga eller slafwiska sjäslar, som icke i ewighet kunna begripa, huru nås god kan taga parti mot en sak, som ej rör honom personligen; dese egoistiska kråk, som skulle med liknjdhet se andra ofsydligt hudstängas, men skria himmelshögt, om man rörde ett hår på bentjelswa; dese menniskor, för hvilka en pryglad åkarebrång här jemt samma wärde och rättigheter i samhället, som en pryglad åkarehäst, och ändtligen dese, för hvilka Statens Embetsmän äro små heliga inviolabla Konungar, eller åtminstone Kyssa Knesar. Ja! Wisserligen hade ofwannämnde Skribenter kunnat tiga, och för mig desto bättre, som jag alldeles icke tänker förswara sjelfwa skrifterna. Wisserligen är det bättre att tiga än illa tala! Men hwem wägar fördomma deras affigt, deras begär att tala i en sådan sak? Hela opi

nionen war upprörd af de angifweller, som, under namn af Polisen utan Slöja N:o 1 och 2, utkommit emot Polismästaren: att nemligen hafwa 1:o låtit arrestera och fem wæfors tid i häkte qwarhålla trenne till iniet brott förmunne personer; 2:o låtit pryglä twenne af dem, för att twinga dem till bekännelse af mord, och 3:o låtit arrestera en piga, som i underdanighet sökt få ingifwa en supplik till H. K. H. Kron-Prinsen. I förhållande till det wård, som sätunda skulle blifwit begånget, hade man alltför länge fått wånta på den anlagades förklaring; angifwarne hade emellertid gått frige, hwilket gjort saken ännu mera mistänkt, och då ändtligen denna förklaring utkom, befans den i wisa betar ej alldeles tillfridsställande, hwilket inhämtas ej mindre af Påminnelserna deremot, än af en i ett Dagblad införd och icke åtalad Recension, hwilka handlingar bestomer mässte äga witsord inför opinionen, som de deri anmärkte omständigheter ännu i denna stund äro osupplyste, som man ännu i dag icke känner, på hwilka grunder denna märkwärdiga sak blifwit helt och hållet nedlagd, hwilket den otwifwelaktigt mässte wara. War det wäl underligt, om någon wid ett sådant förhållande höjde sin röst till anmärkingar? I sanning skulle det warit underligare, em alla anmärkingar uteblifwit! — Men borde nu anmärkarne straffas så hårdt, för det de ej förstått att wåga sina ord? Ännu en gång: här förswaras ej de tilltalades ton och skrifsätt; här endast påstås, att sådana förseelser, helst om till dem lämpas Tryckfrihetslagens 3:dje §:s 12:te moment om Odgnaktiga uppgifter och wrångda framställningar, ett sagrum, som, efter hwad ofta för-

ut är wisadt, kan blifwa en outbsetlig källa till
 förtydningar och aktioner; ett lagrum, som till
 följse af sin mångtydighet eller obeständighet skall
 kunna återopas i alla möjliga tryckfrihetsmål; som
 således alltid skall i brist af något annat blifwa
 en säker tillflykt för oskieliga eller litstlige akto-
 rer, samt en stötesten för oskieliga och ett krypt-
 hål för litstlige domare — att sådana förseelser,
 säger jag, äro med ett alltför hårdt straff belag-
 da, nemligen med böter ifrån 33 R:d. 16 fl. till
 och med 100:de R:d., och dubbelt, så snart fråga
 är om periodiska skrifter. Utdraktarast rdjer sig
 disproportionen mellan brott och straff härutinnan,
 om nämnde stadgande sammanställles med 28 Kap.
 2 § Missg. B:n, hwarest full mansbot (100 R:d.)
 utsättes för den, som ”skuffar eller slår annan,
 m. m., så att han får död deraf.” Nu måste
 det wäl wara en märkelig skilnad mellan den ger-
 ning, att slå ihjäl en person, och att smädli-
 gen skrifwa om eller mot en person — och lik-
 wäl kosta dessa brott lika mycket! Men icke det al-
 tenast, utan skrifwandet kan kosta dubbelt och ännu
 mer, jemte afbön dertill, om en Författare tillika
 dömmes brottslig för angripelse i och för någons
 embete. Wägges nu här till konfiskationen af hans
 skrift, eller den förlust deraf uppkommer; så kan
 en Författare komma att böta 2, 3, 4 till 500:de
 R:d., således 2, 3, 4 till 5 gånger så mycket som
 full mansbot — och detta för blott några lumpna
 ord! Och hans skrift kunde och möjligen, utom dessa
 åtalade orden, wara den wigtigaste, wara full af
 nya och stora sanningar — ja ändtligen är det
 möjligt, att sjelfwa de åtalade orden kunde wara
 så med! . . . Men en sådan, werkligen hård

och omild lag, synes en Jury böra taga i betraktande, innan den faller någon Författare. Ders före är just Juryn Öfwer Lagen, på det den skall mildra Lagens strånghet, på det den skall föresomma följderne af Lagens brister. Ders före är Juryn verkligan öberovende. Utan att dessa ideer ligga till grund för nämnde inrättning, är den samma både principlös och öfverflödig. Det vill således synas, som Juryn både bör, och öfwen med godt samwete och glad öfwertygelse kan, heldre fria än fälla, då brottet ej är af en desto wårre art, så snart nemligen Juryn finner det wara med ett allt för högt och disproportionerligt straff belagd. Så tillgår ofta i England, och deri ligger öfwen en högst naturlig billighet, ty så snart fråga är om ett brott, måste wäl nästa fråga blifwa om ett dertill lämpligt straff, och då straffet är omlämpligt, må den brottslige heldre gå fri, än straffas för mycket. Detta den Engelska Juryns förhållande har verkfat, att man derstädes är bestänkt på wisa mildare brottmåtslagar, och samma orsak skall hos oss hafwa samma werkan i afseende på Dryckfrihetslagen, hwilken så wäl i öfwan nämnde, som i de flesta andra fall, är märkligen för strång, helst då man besinnar den tillika förstrifna constitutionen. Denna synes lagstiftaren nästan betraktat som en högst obetydlig sak, då den likwäl är ett hufwudsakligt, och kan ofta blifwa det betydligaste straffet. Sjelfwa den i förhand lagde sequestern är ett straff, som kan medföra betydlig förlust, om öfwen den åtalade boken sedermera friidömmes, ty mig wetherligt har hittills ingen publik Aktor fått pligta deri lagen. Stadgade böter af 100:de R:d för obehörig rättgång, san-

nolikt emedan Hof och JustitieCansleren skulle i sista hand komma att erlægga dessa böder, men hwilken consideration synes desto mer oriktig, som publice Aktorer kunde derigenom liksom tydt medgifwas rättigheten, att answarsfritt anställa den ena obehöriga rättegången efter den andra, en rättighet, som de wisserligen ej böra hafwa framför enskilda åklagare.

Att nu återkomma till de brottfällige dömda Polis-Antagonisterna; hwilka försträffliga saker hade wät följt, om de blifwit frikände och deras skrifter genast åter frigifne till försälning? — Jag skall säga det. Det är troligt, att de blifwit allt mera hästige, oförsligtige och plumpe, äfwen som att andre personer uppträdt i samma smutsiga anda och kraft, eller af ett ännu gröfre och råare slag, än till exempel Skriften Polisen och Pöbeln. Men i detta fall hade det ock warit något att straffa, ty af gammalt har man sagt lika sant som ädelt, att det är icke lagen wärdigt att jaga efter skuggor och denna sats är i synnerhet lämplig, då frågan är om ord och tanke-skuggor. Eller ock, derest dylika skrifter sått påföra oantastade af lagen, så hade otwifwelaktigt deras art och ton snart skolat wäcka indignation hos allmänheten, och lika säkert hade stultigen någon skribent uppträdt, såsom organ för denna indignation, och tilltalat de Iarmande ungefär sålunda: "Mine Herrar! Polisen i Stockholm må hafwa det eller det felet, må hafwa begått det eller det wäldet; mot sådant, om det är bewisligt, tillåter lagen sunda, kraftiga, raka och ärliga anmärkingar; att straffa så beskaffade anmärkingar, wore följaktligen äfwen ett wäld. Men I, som nu uppträdt att skrifa mot det förmenta Polis-

wäldet, I nyttjen derwid ett sätt, så oskidligh, rätt, plumpt och skånligt, att det ser ut, som I wiljen bruka Jakobinismen till det öfverklagade wäldets tuktomästare, hwilket wore att bota ondt med häftan wårre." Denna text, wederbörligen utförd och stylliserad, skulle aldrig saknat effekt. Ty det må wara, att hopen gerna läser det smådtliga; denna hop har dock ganska wist en rättsskånsla, som ej står att förrycka, och som, isfall hon slumrar, blott behöfwer eggas litet, för att lewa upp, och skilja det ena ifrån det andra, och se och förnimma, att den person, som ifrar emot det onda, utan att tillika ifra för det goda, han handlar alltid lika slätt, som han alltid förtjenar att mistänkas. Man kan härwid såsom exempel åberopa Grevesmähliska försarandet. Allmänheten läste hans passqvæer, men war långt ifrån att gilla dem. Opinionen uttryckte högt sitt misnöje, och hans owäsende skulle desutom icke rådt hälften så länge, om så wäl Aktorer som i sönnerhet Domare tagit saken rätt ifrån den så kallade rättsgångens hördjan, som wäl derföre låter beta råtttegång, att man derwid skall gå rätt till wäga.

Emellertid upphörde alla anmärkningar mot Politiken i Stockholm, ty hwar och en tänkte wäl så: att när det lilla ensaldiga jollret, som Författaren kallade Polismästaren och Walberg, kunde åtalas och af en Jury fördoömmas: men den lilla sluga Balsam-smörjan, som ej derföre war besto finare, kunde af en Jury fridoömmas; så är man icke rätt säker, huru långt man kan wäga sig ut på djupet, och det är således häft, att ej widare fresta den Swenska Juryn. Man erinrar sig nu denna tryckfrihets-conjunktur, och som man

efter frågan *Uå* hur går det med Polismåstaren? wål icke fått weta huru det gick, men har desto mindre anledning att tro, det anklagelserna förtjente något afseende, som, enligt hwad nyss sades, hela saken lärer blifwit (af Justities Ombudsmannen) nedlagd, hwilket wål ej håndt, om den ansetts af betydhet; så är det i alla afseenden naturligt, att man studsar, när någon nu uppträder och säger sig wilja yttra *Fria Tankar* om det *Stockholmska* Polismåsenbet.

Härpå swaras till esterrättelse kortteligen:

Jag tror mig reban hafwa antydt den anda, som kommer att råda i dessa yttranden. De nemligen skola wål blifwa fria, således lagliga: men icke sjelfswåldiga eller Jacobinska. *Fria Tankar* äro i lagen tillåtna; *Fria Tankar* äro alltid och allestädes nödwändiga, om något godt skall i längden uträttas. Sjelfswåldet hatar jag, och Jacobinismen afskyr jag. Men då det finnes en lag på, att få yttra sig fritt i alla mäns ämnen, så måste ock denna lag begagnas; så måste ock gifwas ett sätt att yttra sig så, att man icke stöter sig med lagen: och finner man detta sätt, samt derjemte har goda affigter, så må man lika fri och orädd gerna stöta sig med dem, om de finnas, som förklara lagen efter egen beqvämighet, som hwarken sjelfwe wilja efterleswa den, eller wilja att den skall gålla mot dem, och som bäst skulle finna sig belätne utan alla lagar. En fri och ädel mans fria tankar äro alltid nyttiga, aldrig farliga, utan för de laglöse: och det wore i sanning af wigt, att kunna åtminstone skräma upp sådant folk.

Ämnet för närwarande Skrift är nästan outtömligt, så snart man nödgas ingå i detaljer. Läsa

ren må således icke här fordra för mycket. Polis, Polisväsende, kan ej i förthet definieras annorlunda, än att dermed förstås allt, som hör till främjandet af den allmänna Ordningen i en Stat. Eller ock: Polisen förenar i sig alla de medel, hvarigenom Staten förjer för allas gemensamma genom lagarna bestämde ändamål o. s. w. Här under måste alltså inbegripas Allmänna Säkerheten — Allmänna Ordningen i en insträcktare mening — Allmänna Begärligheten — Föreskottmandet af Bedrägeri i Handel och Wandel — Sundhets-Polisen ic. ic. ic. Detta allt, användt på Stockholm, visar, att till den allmänna Polisen härstådes hör oändligen mycket, hvarmed Sverrethållare-Embete i Polisfränder alldeles icke har att skaffa, och hwilket alltså dels lyder under åtskilliga andra Autoriteters wård och styrelse, dels ock står under ingen allmän uppsigt. Denna erinran war nödwändig att förutskicka, på det tablaren, som nog ändå lär utbrista i de hos oss så wäntliga utropen om "obehörigt klander, skuggors kastande på Embetsmän, fronderie, esfronderie" och mera dyligt, som hör till de der liberala Herrarnas patriotiska utgjutelser, icke må, af tillgjordt eller verkligt oförstånd, derjemte ropas "San styller allting på Polis-kammaren!" — Här wore också tillfället att wisa, hurusom Stockholmska Poliswäsendet, såsom ett helt betraktadt, är till sin natur så underligen blandadt, compliqueradt eller sammantrastadt, att i denna desorganisation ligger en hufwudorsak, hvarföre det ej kan verka allt det gagn det borde. Garnisonsbefålet, Sverrethållare-Embete med dess Divisioner, Sundhets-Collegium, Magistraten,

Politie-, Handels- samt Embets- och Byggnings- Collegierna, Brandförsäkrings-Dirktionen, Sattig-Styrelserna — alla dessa och ännu flera, så allmänna som enskilda Werk och Myndigheter, hafwa större och mindre del i meranämnde Polisväsende. I vissa fall är wäl detta nödwändigt; i många ej. Men att utstaka gränserna härutinnan, wöre att uppgöra förslag till en ny Polisorganisation, och sådant fordrar en särskilt Skrift. Den närwarande har för ossigt att visa, dels att Polisväsendet, sådant det besinnes, tar swar åtskilliga förbättringar, dels ock att det, äfwen i sitt numwarande skick, kunde måhända gbra en större nytta än det gbr. I öfrigt är denna bok skrifen utan all hetta, och egentligen för förståndigt folk, som icke straxt tar illa wid sig eller förkastar, utan beskedligen ransakar först och dömmar sedan; hwilket har mycken nytta med sig.

I. Allmänna Säkerheten.

Det war, ej så långesedan, en viss ton här i Stockholm, att föga eller inga brott och misgerningar begingos i landet, och den som råkade offentliggöra några sådana, beskylldes för att utsprida oroande rykten bland allmänheten. Hwadan denna ton utgick, och hwartill den skulle bäta, är swårt att säga och förstå. Emellertid kringlups just under denna tid man emellan de wänderligaste historier om hwarjehanda wäldsgeringar, men när man derom tillsporde Polisbestyringen, så swarades städse, att de hade ingen grund. Naturligtwis woro dessa försäkringar högligen tröstande. Wäst det war, så uppade sig twenne mord på Helsingholmen, nära Bermbön,

och kort derefter flera i Stockholm. Då uppkom en helt annan ton! Då skulle man på ett allmänt ryssligt sedeförderf, en allmän irreligiositet, bland den lägre klassen. Hvitken öfwerdrifwen beskyllning! Mordgerningarne kunna väl ej tillräknas andra, än de personer, som begått eller varit medvetande af dem. Men desse utgåru ej heta den i fråga warande klassen, och kunde man och till brottslingarne räkna dem, som sågas blifwit pistade att bekänna mord på sig, eller medvetande deraf, så blefwe antalet i alla fall ganska litet, i förhållande till det hela. Hvad åter beträffar den öfwerklagade irreligiositeten, så torde få spörjas: Hwaraf skall man egentligen dömma, huruvida ett folk är religiöst eller ej? Bliv frågan om kyrkogång, så är till besvarandes, att domen utfaller just till den lägre folksklassens fördel. Huru många af de förnåma, bildade, upplysta klasserna ser man väl i våra kyrkor? De äro snart räknade. Vill man se dem samlade, så skall man besöka Spektakler, Supeer, Afhembleer, Soireer, &c. &c. Man må, i sin höga sfer och inbillning, icke alltför flygtigt dömma om den Swenska, hwarken Lands- eller Stadsmenigheten! Man tänkes blott se sig omkring, så skall man finna, att den med sina fel är ojemförligen bättre, än hwarje annan, och om man blott nedlåter sig att ge den höga efterdomen, till ex. i sparsamhet, i patriotism, i huslighet, gudsfruktan och andra slika nyttiga dygder, så skall den ganska säkert följa dem. Jemförelsewis kunde man och göra sig underrättad om moraliteten i äldre tider. År 1679 utkom en Konglig Föresättning, förordnandes om "wälsamheter, som för-

bswats på torg och gator (i Stockholm) om nats-
 tetid, hwarwid det ena dråpet och mordet ef-
 ter det andra hères sig tilldraga:" och på
 1740talet tilltog tjufnader så omåttligen, att in-
 ga fångelser i Stockholm eller landsorterna råds-
 te till, och ingen war säker om sin egendom in-
 om lås och bom. Framför allt må man icke
 lägga Folket till kast några des medlemars brott.
 Sådant är lika orättwist och origtigt slutadt, som
 det more, att bestylla alla Embetsmän i en stat
 för obuglighet, ifall någre så skulle betrådas des-
 med; eller, såsom en wiss Aktor, påstå att alle
 Kapitener äro mistänkte personer, emedan Ko-
 nungambredaren Ankarström war Kapiten. Såd-
 ant singe och ej påsera opätalbt: men det är bil-
 ligt, att äfwen den lägre klassen förswaras, så
 widt den förtjenar det, ty det är ändå den, huf-
 wudsakligen, som både förder och förswarar oss,
 när det gäller och den blir riktigt och ärligen an-
 wänd. Syndare finnas i alla stånd. Inför Gud
 äro wi det alle, och våra stora dygder och brag-
 der, ehuru högt lofsjungna och ofta widt utba-
 sunade, torde inför Honom wara helt måttliga.
 Alltså är det bäst att icke förhäfwa sig, utan lå-
 ta hwar man ske rätt, betänkandes, att man icke
 sjelf är någon engel i dygd, för det man icke blir
 beträdd med de gröfsta laster.

Derefter såg man, i en tryckt Berättelse om
 Stölderna och Morden i Norra Slagtarhuset, ej
 mindre än omkring tjugu sidor, således mer än
 en tredjedel af Skriften, fulla med en widlyftig
 beskifning på alla de "kraftigt och skynsamt wid-
 tagna åtgärder" till upptäckande af berörde mord.
 Dessa åtgärder anser Författaren så utomordentli-

ga, att han utbrister, hurusom de "wittna om den werksamhet och det nit, hwarmed denna sak blifwit handterad af wederbörande Embetsmän", samt widare, "att wi böra glädja oss att lesa wa i en stat, der = = = ett mord, begånget mot de ringaste personer, anses och behandlas såsom det grössta brott mot Staten." — Fall werlden! är wäl detta något nytt och owäntligt här i landet? Är det först nu, som man hunnit inhämta den enfsaldiga satsen, att gällande lagar skola efterleswas, och skall det räknas Embets- och Styrresmän till någon förtjenst, någon storhet, att icke underlåta, hwad som är deras owilkorliga pligt att befordera? — Gud nåde oss för dessa A. B. C. Darier med deras barnkammarwisshet!! ... Håraf ser man, att om tablaren måste wäga sina ord med guldwigt, så kan deremot berömmaren fritt spendera med skeppundtal. Men i sanning! de Embetsmän, som i sådant mått blifwa smickrade, de må wäl någon gång tala ett litet tadel, till och med om det wore litet ofskickligt eller orättwist.

Du till ämnet. Wid minnet af Slagtarhusmorden ledas wi naturligen till betraktande af allmänna säkerheten, som nyssnämnde Författare, lika med flera andra, hwilka tro sig pligtskyldiga gått böra finna allting präktigt, också förmenar wara ofskandensigen wärdad. Här åter tror man sig gbra samhället en större tjenst dermed, att man söker bewisa motsatsen i flera fall.

Till wården af denna säkerheten höra

a) Eldsläckningsanstalter. Dessa äro förträffliga, och man har blott anmärkt, att de ej nog tidigt kunna anlånda till stället, der el-

den utbrutit. Men detta fel ligger i sakens natur, och kan swärligen hjälpas. Ebr öfrigt har man wid hwarje eldswåda tillfälle att se så wäl den werksamhet, hwarmed de användas, som den snabba wälgörande werkan de hafwa, i ty att de mest hotande wädelbar under en lång tid af år tillbaka blifwit hindrade från att utbreda sig. Någon gång har man wäl trott sig sakna fullkomlig enhet och system i befälet: men man måste bestänka, att wid ett slikt tumult är onekligen lättare att på afstånd klandra, än på stället ordna och befälla. — I sammanhang härmed bdras nämnas de herbnda wattenledningarne i London, som förse hela Staden med watten, utan att man behöfwer hämta det utomhus, och som tillika tjena wid eldswådor: en anstalt, som på en gång främjar allmänna säkerheten och allmänna beqwämligheten.

b) Brandsyner. Att dessa anställas med allnödig strånghet, derför torde Brandsörsäkrings-Direktionen wara tillräcklig borgen, hwars intresse det är, att ej denna sak wärdslösas. Hit kan föras äfwen en annan omständighet. Det är bekant, att de flesta stenhus, som nu för tiden uppföras och förbrändanswårdfastigt skjuta i höjden, äro verkliga korthus, i jämsbrelse med äldre byggnader. Derförre ock, då de sistnämnde, behörigen wårdade och reparerade, stå orubbliga och liksom fastwårta wid jorden, så spricka de andra, ofta innan de ännu äro fullfärdiga, och huru man än sedermera kliftrar och kittar, wilja de dock med möda hänga ihop. Ja man har exempel derpå, att nybyggda hus hafwa helt och hållet ramlat omkull. Sådana byggnader, särdeles som hela

innanrebet troligen står i riktig förhållningsproportion till murarna, äro naturligtvis swagare mot eldens åverkan, än andra. Det wore således af wigt, att strång tillsyn iakttoges wid nybyggnader, så wäl i afseende på byggnadsämnen, som byggnadsfatt. Sådant kräfwer och omsorgen för allmänna su dheten. På murbrukets beskaffenhet beror, huruvida murarna fukta eller ej. Denna fukt är högst menlig för heljan.

c) Ordentlig Sotning är en angelägen sak. Att den ej wederbbligen tillses, wisar sig af ofta inträffande soteldar, hwilka ej gerna uppkomma, om skorstenarne ordentligen och förswarligen sotas. Är för lång tid utskakad mellan hwarje sotning, bdr sådant förändras och noga lämpas efter hwarje särskilt egendoms större eller mindre wedbränning.

d) Tornwåktare. Om dem, sålän de bo högt, är ej stort att säga. De äro egentligen till, för att nattetid observera samt genom klämtning tillkännagifwa utbrytande wäbeldar. Men dessa menniskor äro och af fött och blod, och behöfwa softwa. Det händer derföre stundom, att naturen är hos dem starkare än pligtkänslan, så att man dels ej bdr af deras wanliga blåsning, dels bdr dem bläsa då klokan längesedan slagit. Desså skola de ej sällan blifwit tilltälte för underlåten klämtning wid eldswäddor. Dock kan en wis för flera år tillbaka Fringlöpande historia ej wara grundad, att nemligen den tilltälte Tornwåktaren bewisse sig hafwa klämtat, men ej des mindre straffades på en Polisbetjents angifwelse; ty denne kunde naturligtvis ej äga witsord emot twegge manna vittne.

ne. Men slika orimliga rykten kringlöpa ofta om Polisväsendet, hvilka ej skulle äga rum, berest alla Polisförhållanden för öppna öron.

e) **Brandwakter, Patruller, Poster.**
När det rysliga mordet i Slagtarhuset blef bekant, anmärktes af många, att det aldrig skott inträffa, om Polisen för tjufs- och mördarhand varit stådd på en bättre fot. Denna anmärkning förtjenar begrundas. Brandwakterna gå sin wänliga tur, och återkomma ej mera samma timme till det ställe de en gång passerat förbi; förussatt, att de ens alltid återkomma den följande timmen, ty sömnen kan lika så wäl öfverfalla dem, som Sornwaktaren. Sjelfwa deras rop, långt ifrån att affrätta den lurande wäldswerkaren, blir honom således en rättelse och signal. På lika sätt förhåller det sig med de föräridande Patrullerna, och Posterna hafwa sin bestämda plats. Huru litet alltså denna del af Polisväsendet är i stånd att förekomma wäld och missgerningar nattetid, det visar sig wid minsta eftertanke, och erfarenheten intygar det de facto genom de tidt och ofta, jemwäl wid torg och större gator, inträffade grofwa inbrottsstölder. Hwem mins ej inbrottet i LandsKängliet wid sjelfwa Drottninggatan! Man besinne allt detta, och — ännu en gång — man rope ej mer öfwer en förment allmän sedelshet, eller en förment allmän mord- och tjufsorgan hos de lägre klasserna! Ty jag frägar: hwad skulle ej i Stockholm nattetid kunna ske, hwilken wäldsgerning skulle ej kunna wägas, verkställas och lyckas under en så ringa wård om allmänna säkerheten i denna del? Huru många hus skulle wara freda-

både, hur många skulle gå trygg och oantastad på alla våra obewakade broar, på våra allmän-naste, åfvensom aflågsnaste gator och platser, om nemligen hos någon större klas af Stockholms in-wånare rådde en allmän mords och tjufsanda? Derföre: att flera mord någon tid yppa sig rått efter hwarandra, det är helt enkelt en tillfällig het, som 1:o alldeles icke bewisar, att så skall fortfara, och 2:o ej heller bewisar någon annans immoralitet, än själwa gerningsmannens och des ras hjälpare, ty dese hade lika rått kunnat få lust att mörda och stjåla, om också all den öfriga folk mängden varit högst moralisk. Desutom är den med såväl öfverklagade allmänna sedelsheten alldeles icke särst och ny, utan twertom gammal och grå, samt frodas hos både en och annan lika bra det året, då ett eller intet mord afhöres, som det året, då 5 eller 10 inträffa. Att således, wid så öppna tillfällen för tjufwar och stålmar, icke ändå begås flera öppna misgerningar, det bewisar åtminstone bland annat, att Stockholmska menigheten bör icke afmålas wårre, än hon är, ty sådan mätning kan dels göra henne verkligen sämre, dels förwilla den eller dem, som framför alla andra böra få rätta begrepp om ett folk och dess särskilda klaser.

Det synes wida wigtigare, att föreslå mött och steg till den allmänna säkerhetens bättre be-fästande, ty det onda hjälpes verkligen icke hwar-sken med prigel eller korrektionshus. Om såda-na kunna widtagas, så winnas dermed tu ting: 1:o blir allmänna säkerheten säkrare, och 2:o kan mycket ondt förekommas, hwilket, liksom i mycket annat, just är hufwudsaken i Poliswäsen-

det, och derjemte för Lagstiftaren af oändligen större wigt, än till ex. uppfinning af brännmärken för tjuftwar, hwarmed Lagutskottet på 1818 års riksdag syfellsatte sig. Wi hafwe redan nog med grymma och skamliga straff. Wäre förskädder uppställde den regeln, fastän hwarken de eller wi hafwa följt den: att allt straff bör wara till förbättring. Lätom oss uppställa den ännu mera gylbene, nemligen: att såka förekomma brotten, på det wi må straffa så litet som möjligt är.

Så widt nu detta förekommande tillhör Poliswärdningen, torde det ej kunna förhjas anmärkande, än medelst tillräckliga och klokt ordnade bewakningsanstalter. Derwid märkes 1:o, att ont Brandwakens antal ej kan ökas, hwilket också enligt hwad här nedan förestås, torde wara öfverflödigt, bör den åtminstone bestå af friska och dugliga karlar, och ej af sådana skredpliga wareser, hwilka hwar och en tilltaggen sälle kan waga anfälla och lyckas deri; hwilket någon gång skall hafwa händt. 2:o böra poster utplanteras på alla för wärdswerkare tjenliga ställen, således framför allt på wisa broar, i synnerhet Kungsholms-, Ladugårdslands- och Skeppsholmsbroarna. Twente på midten och twenne på hwarbera ändan af de längsta broar synas ej wara för mycket. Ändtligen 3:o och hufwudsaktligen förestås ett så tillräckligt antal ribande Patruller, att de kunna spridas kring stadens alla trakter och i synnerhet der, hwarest inga poster finnas placerade. (Redan i början af förra århundradet anställdes, utom den ordinarie patrullen, ett sådant patrullerande om höfnätterna af Stockholms Borgars-

wakt.) Detta antal behöfde dock ej vara så stort: 150, hvarst 200 man torde göra tillfyllest, om de rått användas. Ett närmare bestämmande i denna del torde wäl ej vara så lätt, men är ingalunda omöjligt. Emellertid blefwe det här allt för widlyftigt. Meningen är naturligtwis den, att patrulleringen skulle så inrättas, att ingen trakt lemnades obewakad: att således icke endast wisa gator eller wägar passerades: att patrullerne stundom gjorde halt för observationers anställande, och att dem wid hwarje owanlig händelse, der starka skäl till misstankar om något brott wore förhånden, tillåtes efter omständigheterna förfrågningar eller undersökningar, men dessa så försigtiga och ändamålsenliga, att ingen på minsta sätt obehörigen förördelades, inga chikaner förantleddes, och ingen hade skäl till antedning att öfwer dem beklaga sig, isäll de sig möjligen mistoge — med ett ord: att ingen illasinnad wore säker, att ej af denna bewakning kunna sträras i sitt tillämnade onda förhåfwande. Ijenligast i detta ändamål wore wäl Kongl. Lifgardet till Häst, som derigenom skulle vara hufwudstaden till en verkelig nytta, och göra sig ännu mera förtjent af det dryga underhåll detta regementet kostar statskassan. Härwid wore likwäl, enligt hwad ofwan sädes, de bestämdaste föreskrifter, i afseende på dessa patrullers pligter, nödwändiga, på det, då de borde främja allmänna säkerheten, de icke sjelfwe i minsta mon måtte strö den, och i händelse sådant skedde, borde det strängeligen beifras och straffas, samt den brottslige Barlen desutom förklarad omwärdig, att widare waka öfwer ordningen i sitt fäderneslands hufwudstad. De klofaste instruktioner, hwilka borde tryckas, så

att hvar och en måtte känna dem, samt den strängaste tillsyn öfver eftersefnaden deraf, utådra så alldeles hufvudsaken i detta bevakningsystem, att det derför utan möre både onyttigt och skadligt. Framför allt synes det ej hbra till dessa patrullers besättning, att åtskillja iweune eller flera personer på gatan, då de fredtigen stå tillsammans — såsom det påstås, att nu warande häftpatruller stundom skola gjort, förmenandes att sådant hbrt till deras instruktion — hwilket man dock ej vill tro, för rättwisans och den beprisade Swenska Frihetens skull. Slutligen vill man blott nämna bestämmandet deraf, hurusom Patruller, Poster och Brandmakter borde inbördes lemna hwarandra handdräkning, när så påfordrades.

Man föreställa sig, att dessa bevakningsanstatter, behörigen organiserade, hade tillwarit, så torde man finna den anmärkning grundad, att misgjerningarne i norra Slagtarhuset ej skolat inträffa. Ty i sådant fall hade 2:ne poster warit anställda wid norra ändan af Skeppsholmsbron, eller åtminstone 2:ne wid hwardera af östra och westra Slagtarhusportarna; och då naturligt är, att dese poster bort wandra fram och åter längs efter Slagtarhuset, blir det swårt att föreställa sig möjligheten för mördarne, att der inkomma. Men antagom åfwen, att de inkommit; huru hade de de wäl wägar, att uppehålla sig der i nära 3:ne timmar, att nyttja ljus, uppbryta bodar och mörda? Huru skulle allt detta tillgått, utan att ljusstenet och bullret wärdt posternas uppmärksamhet? att ej nämna, det de hwart ögonblick måst befara den ridande patrullens ankomst? Nej! det är i detta fall icke tänkbart, att så ryälig wäldse-

gerning blifwit ens förskött, ännu mindre begän-
gen. Men när man bestinnar allt detta, så inser
man jemwål den oberäkneliga nyttan af en dylik
bewakningsanstalt: så inser man, att all den tid
och midda, som måst användas till de brottslikes
upptäckande och sedermera till ransakningen, wa-
rit besparade för andra, allmänna ordningen gä-
pande föremål: att åtminstone en fjerdedel, kan-
ske hälften af den tid och uppmärksamhet, som nu
måste uppoffras till tjufwars efterspanande och
förhör, kunde besparas för samma föremål, ty
det är naturligt, att brottens antal skulle minskas
i samma mån, som tillfälen dertill saknades: och
ändtilligen finner man såsom följd deraf, att sta-
ten mindre ofta fattes i den obehagliga nödwän-
digheten att straffa: att således flera människors
wälfärd ej ginge förlorad, utan att besamma,
som nu ligga staten till last, kunde wara den
till nytta. Ja! man behöfwer blott besinna, att
detta enda genom stillräddlig bewakning yppade
tillfälle till mordet i Slagtarhuset kostar samhäl-
let ej mindre än fem personers lif, hustru Ca-
sanders wälfärd oberäknad, och oberäknad den
omständigheten, att trenne af dessa personer fun-
nat möjligen skaffa många barn till werlden, men
hwarika barn, jemte deras afkomma, nu jemwål
gått förlorade för samhället.

Så länge dödsstraff äro nödwändiga, är
alltså ytterst nödwändigt, att såka förekomma
mord. Detta gäller ock om de grymma spöstraf-
fen. Staten har då intet att förebära sig, när
den i detta ändamål gjort allt hwad den kan-
nat göra.

För allmänna säkerheten fordras ändtilligen,

så wäl säkra fångelser, som strängaste tillsyn derdsmer, att fångar ej kunna rymma. Uraktslösheten härutinnan är alldeles oförswarlig. Besökswård är den anstalt, som npligen på landet blifwit widtagen till förekommande af fångars rymning under förslingen.

Billigt må man fråga, hwarföre å Stockholms gator gående personer åläggas, att wisa bestämda årstider, efter, kl. 11 på aftonen, wara försedde med lysande lyctta? Detta ljus synes snarare medföra rättelse för waldsverkaren, som deraf kan ungefärligen finna, hwilken person det mer eller mindre idnar mödan att angripa. Af skrädka honom kan det på intet sätt, tilka litet som förswara den angripne. En dugtig läpp tyckes wara ett wida bättre förswarswapen. Desutom efterlefwes denna föreskrift sällan, och tjenar således ännu mindre till något. Polisbetjeningen, som frikallas från efterlefnaden, tyckes snarare behöfwa detta slags upplysning under den patrullering, som i kungdreserna omförmåles. Man hade då tillfälle att erfara, huru flitigt densamma anställdes. Det finnes ej heller något skäl, hwarföre en Polisbetjent skall wara ofönd, ty om han med sin blotta åsyn kan affrädka någon illasinnad från ogerning, hwilket kunde hända, om han framför andra wore utmärkt, så upphöjde han just sitt ändamål, att förekomma brott. Den ideen är för ingen det riktig, att han, såsom ofönd, skall insöfwa den illasinnade i säkerhet, för att sedan kunna lura sig på honom.

2. Allmänna Beqwämligheten.

Ifrån den upplysning wi nyss lemnat, komma

vi nu till den, som Stockholms Gatulyktor äro ämnade att meddela, ej mindre för allmänna säkerhetens, än beqvämighetens skull. Andamålet är godt, och gatorna skulle wisserligen utom dessa dunkla ljusprickar wara mörkare än de äro, men detta ändamål är derföre ej på långt när wunnet. Kan det då icke winnas? och hwarför icke? äro frågor, som här blott lemnas till vederbörandes besinnande. Ty detta ämne är så allmänne-
ligt, att det behöfwer ej widlyftigt omsömdas. Blott i örbigående må nämnas de wid Kessler. Rysska Ministerns port anbragte 2:ne lyfter eller lampor. Dessa lysa för mer än 10 andra, och frågan wore således, om ej dylika kunde anskaffas, då antalet alltså kunde ansentligen minskas och gagnet likwäl wore större. Kostnaden torde också blifwa densamma, åtminstone obetydliggen ökad. För några år tillbaka målades på wisa gator små grönna förs å husen, hwarmed, som det sades, skulle utmärkas en tilltänkt reformation i denna upplysningsväg. Sedermera har dock ingenting vidare häris af, och korsen stå ännu qwar till äminnelse af projektet, liksom de med mycken kostnad nedstodte pålarne i Clara sjö synas jemwäl höra till projektsantiquiteter i wårt, fåra fädernesland. I flera Europeiska städer är den så kallade Gaslysnungen med fördel widtagen. Kan ej helt den blifwa här användbar? Likaledes kunde frågas, hwarföre de lyfter, som nu finnas, ej skola, såsom också före är anmärkt, så antändas de astnar, då Månan endast lysa i Almanackan, men icke i werkligheten?

Om, wid Gaturenhållningen i Stockholm under inträffande strånga wintrar, söga eller in-

fet är att påminna, är den desto mer ofullkomlig
 andra årstider, särdeles på sommartalet. Dä-
 fadit Förbuden deremot, anställles den udstan alla
 tider på dagen, så att man ofta nödgas taga
 långa omvägar, för att ej antingen fullständas
 med smuts, eller qwäfwas af dam. Stundom när
 starkt blåswäder inträffar, har man märkt, att
 det med alla krafter sopas emot wädrret, hwilket
 sätt är wäl både löjligt och onyttigt. Wisa grän-
 der will det ett särdeles mod att passera. Man
 påbjuder, att rännstenarne skola stöjas, men
 sådant sker ej, utan der orenligheten ej får lig-
 ga orörd, der uppbres den blott genom sjelfwa
 sopningen, så att lukten blir ännu wärre, derest
 icke starkt solsken föransleder en hastig torrka, som
 åter endast på så ställen kan wisa sin werkan.
 Skötselning, är någonting helt annat. Den förut-
 sätter watten, som är någorlunda rent, för att
 pågjuta efter sopningen. Men dertill fordras wats-
 ten i mängd, för att göra någon nytta. En
 lycka är, att Stockholm werkligen ligger så sundt
 och fritt mellan sjöar och strömmar, åtkomligt
 för alla windar. I annat fall skulle man snart
 få se följderna af uraktsätenhet härutinnan. Ren-
 hållningen bör kunna ske tidigt på morgnarna,
 om wederbörande entreprenörer och husägare strängt
 efterhållas, och den försumlige, MW. utan anse-
 ende till personen, genast pligtfälls. Detta anmär-
 kes, emedan man stundom trott sig finna kring wisa
 hus råda en större försumlighet, än kring andra.
 Smuts- och sopbögar böra bortskaffas så fort möjli-
 gen ske kan, således icke qwarligga hela dagen eller
 längre, till exempel uppradade på sjelfwa Nya Bron,
 eller andra sådana öppna platser, från hwilka all

örenlighet borde i synnerhet vara bannlyst. Besvär
 ligast, ej blott för Luftsinnet, men för sjelfwa gåendet,
 äro dylika samlingar, om man råkar anträffa dem
 under de nys ofwan omförmålta afstnar, då man
 hvarken upplyses af människan eller något annat sän.

Vila allmänt som frugttidst har man är efter an-
 nat beklagat sig öfwer den nästan totala bristen på alla
 männa **Bad**inrättningar i Stockholm. På en tid,
 då man i wisa fall gbr så mycket och talar ännu mer
 för den allmänna nyttan; då man från sjelfwa pres-
 biterstolarna fått höra yrkas en Christens Skyldighet att
 sörja för sin timliga wälfärd; då man i sjelfwa ca-
 techesen (den nya nemligen) förmanas, att icke för-
 summa medicinen, samt att icke befordra helsa och
 wälfärd, förmaningar, som i den nya Psalmboken
 icke heller äro uteglömda, på en sådan förständig
 tid är det högst besynnerligt, att man så föga
 bekymrar sig om badinrättningar, hwaraf tillwänt
 nyttan är så alldeles obestridlig. Twertom för-
 bjöd man för 2 å 3 år sedan allt badande wid
 allmänna stränder, utan att betänka, att då lif-
 som nu icke fanns ett enda allmänt sjöbadhus i
 Stockholm, och utan att söka anskaffa ett sådant.
 Tyckligtwis lärer dock förleden sommar ingen till-
 syn hållits öfwer efterlefnaden af samma förbud,
 hwilken underlåtenhet verkliga war en wälgers-
 ning mot allmänheten, helst man så wäl i Clara
 sjö som Djurgårdswiken och Skerstådes såg ett be-
 ständigt badande, och utom denna frihet skulle
 under en sådan hetta troligen yppat sig flera sjuk-
 domar än som skett. Wisa dmtaliga dgon fun-
 de dock ej fördraga detta badande, och ändligen
 upprådde i Dagligt Allehanda en den Höra An-
 ständighetens ifrige försåktare, påstod att Kongl.

PifGarbet till Häst öfwerträdde förbudet, samt frågade, om icke detta regemente wore skyldigt att efterlefwa det. Man kan fråga tillbaka: Hwar skall då folket bada sig? Skall man nödvändigt wändra en half mil utom staden samt lika långt tillbaka, för att njuta denna nödvändiga stärkande swalka, men genom samma wandring förlora hwad man wunnit deras? Och huru mången har råd att, så ofta ett bad är nödigt, kosta på sig en riksdaler eller mera till en roddarbåt? Det är ömkligt, att se denna tillgjorda anständighet, som säger sig icke fördraga åsynen af en naken människokropp, särdeles då nakenheten ej blottas af lättfärdighet, utan af werkligt behof! Ty att denna blygsel icke är sann, det wisar sig nog samt i låra och lefwerne, det wisar sig på hwarje blottad harn och hwarje halfnaken rygg, det wisar sig, då man utan all rodnad låter sig i denna ställning af hwar och en betraktas. Den sanna blygsamheten kan icke säras wid anblicken af en naken menniska; på sin höjd wänder hon med lugn sina ögon bort. Men den som himlar sig deråt, och rodnar och bleknar och wändas och wrider sig, des ossuld är långesedan ur hjertat förlorad, den tänker sig naturligtwis något orent derwid; och den som så tänker, kan tänka sig alldeles desamma wid anblicken af en i wargssinnspels på det nogaste insweppt människokropp. Och det är, såsom Wieland säger, icke sjelfwa föremålen, utan våra tankar derom, som uppröcka lastbara öbjelser.

Att återkomma till vårt ämne, må anmärkas, att om ingen annan Autoritet will påtänka Badjurättningar, så tyckes det åtminstone wara

Kongl. SundhetsCollegii sak. Man har redan förut föreflagit, att i Stockholm borde finnas minst 2:ne tillräckligen stora allmänna badhus för warma bad, (hwar och en annan obetaget att hålla badhus): att allt slags tjenliga förfriskningar borde på dessa ställen finnas, och ändtilligen, att sådana badverk borde wåra i högsta mätto bequämliga, smakfulla, snygga och eleganta — egenheter, som till större och mindre det saknas i wåra wånliga winterbadhus, hwilka desutom äro tränga och otrefliga, äfwen som obilligt dyra, hwarföre de ock soga besökas. Härifrån måste dock undantagas det på Babugårdslandet nära Sten- huggriet inrättade Badhus, som har flera goda och inbjudande egenheter. Äfwen har man föreflagit uppförandet af sommarbadhus i sjön, hwar till åtminstone icke brist på platser där kunna förberedas. I flera större städer finnas sådana ståtande badhus. Slutligen tror man sig böra anmärka, att tillräckliga och wäl inrättade Badhus äro lika nödwändiga som Sjukhus, och att om sådana finnes och folket följaktligen finge mera lust och smak för badning, skulle sjukhusen wåra mindre besökta och wisa sjukdomar i allmänhet ganska mycket aftaga. Man tage en gång andra hufwudstäder, ja äfwen småstäder till efterdöme! I Uddewalla till ex. badar om sommaren nästan hwarje menniska. Der ser ockja folket an norlunda ut, än i hufwudstaden, som likwäl i allting borde wåra hufwudet för alla Swenska städer.

Man har icke orätt anmärkt, att till Stockholm resande perioner sakna en bequämlighet, som lätteligen kan åstadkommas, den nemligen, att

genast wid ankomsten till tullportarna kunna wetas, hwarest tjenliga rum stå att erhålla. Särteckningar på Rum för Resande ignas således genom Polisens försorg, efter infordrade uppgifter, hvara till hwarje flytningstid tryckas och wid tullportarne anslås till esterrättelse. — Hit kunna äfwen föras erinringar mot den widtagna ordningen med Resandes Pass. Då Pass anses nödvändiga och skola betalas temligen dyrt, saktligen bli en resandes i öfrigt nog dryga utgifter, särdeles nu, sedan skjutlegan ytterligare blifwit förhöjd; så synes åtminstone Pass-sökanden böra hafwa den förbedel, att kunna erhålla Pass när helst han det östundar. Att detta må kunna ske, bär Pass-Expeditionen hållas öppen alla dagar före och efter termiddagen, sönd- och högtids-dagar inberäknade, gudstjenststimmarna endast undantagna. Ty det är alltför möjligt, att så hastiga resor kunna påkemma, att man icke den ena timmen wet, det man nödgas resa den andra, och det kan ligga största wigt, ja hela ens wälfärd kan möjligen bero derpå, att man på timmen kommer ut. Hät man då sjelf hästar, eller kan genast skaffa sig dem, så är det illa och otillbörligt, om man blir uppehållen blott genom anskaffandet af ett Pass, som måhända icke på hela wägen efterfrågas, men man likwäl nödgas taga för säkerhets skull. Låt nu också wara, att man reser blott för sitt nöje, så bär man hafwa den friheten att kunna komma ut när man will, utan att sådant skall bero af någon annans beqwämighet eller wälbehag.

Det wid Tullarna för Resande och andra inträffande Uppehåll med visitation är redan så ofta och äfwen af sjelfwa Rikens Ständer öf-

formiga maskiner, samt wid Klostagsstullen afwens-
spra både hatt och huswud wid genomkryppandet af
den der uppresta widunderliga bagarbodmodell.

Stockholms Roddar-anstalter äro för wäl
kända, att behöfwa wiblyftigt områdas. Den som
har fatalier att bewaka, är för kloss, sedan kloss
kan slagit halstofs, att anförtro sig åt en rods-
barbåt. Poliswäsendet skulle ej winna liten er-
känsla af Stockholms invånare, om endast twen-
ne Polisetjenter dagligen kunde beordras, den ene
till Munkbron eller Ragwaldsbro, och den andre
till Röda Bodarne eller Rådhustrappan, för att
1:o förhjelpa folk öfwer sjön, medelst sträng upp-
sigt öfwer wederbörande, och 2:o förekomma det
otillbörliga larm och wäsende, hwilket stundom
urartar till slagsmål, som Roddarstörna sбра,
särdeles wid Munkbron och Ragwaldsbro, samt
derjemte affräcka dem från otidighet mot allmän-
heten. Jag will här ej påstå, att dessa platser
lemnas utan all uppsigt, men blott för egen del
anmärka som en sållsambet, att under de flera år
jag bott i Stockholm, och passerat öfwer sjön på
sistnämnde ställen, samt derwid så wäl sjelf blif-
wit otillbörligen uppehållen, som varit wittne till
andras uppehåll och till det anmärkta oljudet, jag
icke en enda gång förmärkt någon så kallad upp-
syning wara tillstädes. Frågas kan ändtligen, om
ej Roddarbåtar få finnas till befordrande af pas-
sagen mellan Skeppsholmen och Djurgården, samt
om orsaken dertill? Allmänheten är icke alltid be-
tjent med den, merendels enda bomsflup, som går
deremellan.

Med så wäl Roddare, som Syrkluff- och
Åkare-Taxorna kan med skäl anmärkas, att man

wid deras omtygning på sednare ären löst lärar
 hast för bgonmärke förändringen af priserna, men
 icke den af orter och stället. Man finner här och
 der stället upptagna, som nu ej mer existera, och
 deremot saknar man wisja nya och mycket besökta
 platser. Denna fetaktighet leder både till frängel
 och obehöriga utgifter, emedant till en ort, som ej
 finnes ussatt, fordras betalning efter godtycke,
 eller ock att man skall afordera på förhand. En
 småsak må det wara, om betalning för uppjandet
 af häst och släda utsattes i akaretaxan för some
 marmånaderna: men det är dock verklig en löj-
 lighet, och sådant bör ej emanera från någon
 offentlig autoritet.

Den för några år tillbaka widtagna författ-
 ning, rbrande Krogarnas tillslutande wisja tim-
 mar på dagen, wäkte genast ett ganska stort miss-
 nöje, särdeles hos arbetsfolk och andra, som på
 dessa ställen behöfwa hämta sin näring. Dess go-
 da ändamål betwisas ej, men att moraliteten der-
 på wunnit något, forde ej kunna bewisas. Det
 ligger i naturen af sådana författningar, som be-
 taga en wis folkklass den frihet, hwilken andra
 få njuta, att de verklig förbittra, i stället att
 förbittra, och sådant i synnerhet, när fråga är
 om en så naturlig frihet, som den att äta och dric-
 ka. (Man glömmmer ej den påbudna inrättningen
 af en lucka på fönstret, men som i sanning synes
 högst olämplig.) Det gifwes i Stockholm, li-
 som i alla större städer, oratliga menniskor, hwil-
 kas arbetsförtjenst är så ojemn, att de omöjligen
 kunna bestämma någon wis tid för sitt uppehål-
 les njutande, samt sällan eller aldrig kunna äta

örbentligt. Att betaga dessa menniskor friheten att stilla sin hunger, när de möjligen kunna det, och således tvinga dem att hungra ett par timmar längre, synes verkligen både orättvist och grymt, och de kunna med skäl fråga, hvilken naturligt rättighet den, som har en bättre rock än de, äger framför dem, att alla tider på dagen besöka källaren, ja att sitta der hela dagen, om han så behagar. Rog här om. Denna författningens olämplighet ligger klar för ögonen, och att den bör upphävas, är en tydlig följd deraf. — Lovmärket är deremot stadgandet, att alla slags förtäringssällskapen skola hållas tillslutna under gudstjensten. Men huru handhasas det? Hwem wet ej till ex., att man på Lovisas frukostställe flera år tillbaka kunnat äta hela söndagsförmiddagen; och derom kan Stockholms Officerescorps bäst bära vittne?

Hvilken nytta den widtagne nya Husnymereringen medfört för wederbbrande Embets- och Tjenstemän, är ej här stället att undersöka, men säkert är, att Stockholms invånares nytta och bekvämlighet kommo derwid ej i fråga. En allmän klagan förspordes genast deröfver; den har sedermera alltjemt fortfarit, grundade anmärkningsgar hafwa i tryck blifwit gjorda, och man har föreslagit ett helt enkelt sätt för att hjälpa saken, nemligen att påbjuda särskild numerering hela gatorna i ånda, utan afseende på den inom det elster det quarteret nödviga ordningsnumern — men alltsammans lika frugtsamt som wantigen (se ofswan och nedansbre). Afwen är anmärkt mot den origtiga stafningen af vissa quarters namn, hwilken gör saken ännu värre och skämmer ut oss, af

minstone i utfändningens ögon. Dessa namn stå ännu qwar lika förröpta och löjliga, såsom *Atomena, Infenic, Cijbelle, Jearius, ic.*

Ett StrådderiMagasin tyckes i Stockholm vara lika nödvändigt, som Skoporten; derom skall i Gustaf Adolfs tid varit fråga, men ansöknigen afslogs. På hvilka grunder, känner jag ej. I allmänna lagen finner man intet förbud emot, utan tvertom anledning till en slik inrättning. För några år tillbaka skall ansöknigen änyo blifwit gjord, utan att mig är wetherligt, hwarest saken kommit att blifwa hwilande. Den nä inrättning skulle, enligt hwad derom redan är yttradt, befordra täflan mellan StråddareEmbete's medlemmar, den skulle gbra, att Embetet hade jemnare spelsättning af sina arbetare, hwilkas antal således ej behöfde tidtals ökas och minsas: att då Kongl. Maj:t och Kronan påkallade Embete's skyndsamma handräkning, det ej nödgades anskaffa dem till hwad pris som helst, o. s. w. Allmänheten wunne derigenom den fördel, att dels få kläder för bättre pris, ty de nuwarande dyra arbetslödnerna skulle nödvändigt nedsättas, dels blifwa betjenad utan alla de omwägar och det dröjsmål, som nu öfwerklagas. Resandes beqwämlighet må ej heller lemnas ur sigte. För reskrisna leveranser kunde tillwägabringas fortare, än hittills skett. — Dylika inrättningar finnas i de flesta andra kufwudstäder och större städer. Det säges, att Kbrsnärsk samt Lärstis och Klädeskrämarne motarbete uppkomsten af ett sådant magasin i Stockholm. Att den dräpliga Stråandan! hwad nyttigt och förnuftigt kan icke den försöka att hindra! Bland skålen skall ett låta så, att

förbudna waror, som, efter hvad man wet, alldeles icke finnas i krambodarna, skola genom mer omförmålte magasin kunna kringspridas. Huru patriotiskt och . . . . . Men nog om den saken.

Stockholms Postkontor och Bagarebodas kunna sammanslås i en paragraf. Deras slägtskap i afseende på den yttre likheten är jemwät fbrut i en tidning (Stockholms Posten, om jag rått minnes) anmärkt. Dessa ställen synas så wida wara enkannerligen gjorda till befordrande af den allmänna obeqwämligheten, ty allmänheten blir wid dem dels uppehållen, dels måste hon knuffa, skuffa och armbåga sig fram, att förstå de snåsor, hwilka hon der åfwen tyrrar. Hwad knuffningen med det mera angår, så gäller den i synnerhet wid Postkontoret, der man desutom kan förlora klockor och sakbökter i frångeltn. Kunde ej der inrättas flera luckor, till fbrekommande af all denna olägenhet? Vill det minsta borde wäl ej i samma lucka både inlemnas och uttagas bref, en sammanblandning, som åfwen kan fbrorsaka osordningar. Sådant allt kan wisertligen gbra dem lika mycket, som framfdr andra hafwa rättighet att få ut sina bref långt innan postkartorna uthängas, sårdes om de tillika skulle hafwa den, att få inlemna bref sednare än andre. Men dessa andras penningar äro lika goda, och det wore ej ur wägen, om också de hade någon beqwämlighet. Atminstone kunna de fordra den. I Kopenhamn, hwarest Allmänheten har många beqwämligheter, som här saknas, finnes bland andra en ganska god inrättning, kallad **Sot-Posten**, bestående af wissa, af Staden lönta, karlar, som blott äro sylvessatte med fortskaffande af bref, personer emel-

lan, inom Staden, och sådant mot en ringa penning. Här i Stockholm är ofta mycken swärighet, att få ett bref från Norr till Söder, eller också kostar det rätt ansenligt, och desutom är man ej alltid säker om des riktiga framkomst. Hvad Dagarbodarna angår, så äro deras siffgluggar alldeles otjenliga, och mot förslaget att de, i likhet med andra satubodar, borde vara öppna, såsom och Dagarestånden äro under marknaderna, gifwes intet ståt, om ej det, att Allmänheten nödwändigt skall, i denna som i andra delar, wara illa betjent. Wera i detta ämne längre fram. — I sammanhang härmed må äfwen nämnas Theatrarnes Billetförsäljningskontor, som äro för säljarne lika bequämt inrättade och äfwen för de köpare, som särskilt erhålla biljetter för blotta penningar, då de deremot kosta den stora Allmänheten både penningar och knuffningar m. m.

Den om wärtiden, särdeles på Riddarholmstron och äfwen andra öppna platier anställda Pistning af Golfmattor är högst otillbörlig och beswärlig, då den företages de tider på dagen, när folket är i rörelse och måste passera sådana ställen. Det är författaren obehjligt, att denna otillbörlighet är ifrån år tillåtes, särdeles midt under ägonen på Statens Embets- och Tjenstemän.

För dessa, äfvensom för hela Allmänheten, synes och nödwändigt att weta hvad tiden lider. I detta ändamål äro de allmänna Tornuren inrättade, och för att uppfylla det, måste de naturligtwis ej allenast gå rätt, utan äfwen wisa rätt. Men häraf inträffar alltför ofta motsatsen, såsom bekant är. Redan 1812 anmärktes något sådant, att Riddarholmsskottan ej gått rätt

feban 1718. Något särdeles är, att uret i Maria torn är liksom anonymt. Det har endast slagwerk, men ingen numertafel, äminstone ej utan på tornet. Med så ord kan anmärkas, att så snart torn-uren icke äro tillförlitliga, böra de förr borttagas, än tillåtas att förvilla allmänheten. Besynnerligt är också, att på dessa ur ingen minuts wisare blifwit inrättad.

Våra Räkstugor äro allmänt kända för deras i sanning orakade utseende. Stränga smutsiga samt mörka nästen, och derjemte osnygg, ofsta offkieliga rakare, så att det hela är högt motbjudande — en verklig motsats till de eleganta Köpenhamnska Räkstugorna.

Våra så kallade Adress- och KommissionsKontor äro i wist fall ett slags uppenbart gäckeri med Allmänheten, och synas så toida blott inrättade för att åtkomma penningar. Ty det är utom all fråga oförskämdt, att taga tjugufyra skillingar för det man skrifwer några ord, utan att den sökande wet, om de kunna gagna honom eller ej. Stadens fattiga tjänstefolk får i synnerhet drögt skatta till dessa odugliga inrättningar. Derjemte är det ett ordspråk, att man ej bör taga tjänstehjon på KommissionsKontoren.

De bästa Adress- och KommissionsKontor äro allmänna Tidningar, så inrättade, att Annonser kunna deri skynsamt inkomma. För denna bekwämtighets erändande finnas Stockholms Post- och JurisKontidningar samt Dagligt Utskanda. Öfwer de förra föres en jemmerlig klagan ifrån den ena landsändan till den andra, och det är i sanning högt illa, att de så föga uppfylla sitt ändamål: att man ofta får läsa högt enfaldiga utländska

nyheter (som desutom alltid inkomma sednare än i andra stad), strödda underrättelser och andra platt onyttiga saker, under det Allmänhetens Annonser, ofta ganska angelägna, blifwa liggande flere dagar och veckor otröskte, utom det att många icke ens skola inkomma i den ordning de inlemnats, tvertemot regeln, att den som kommer först till qvarnen, bär först så mäs. Till råga på ordningen här också den troligen i sitt slag egna omständigheten, att der annonserne inlemnas har Redaktionen icke anställt någon person, som ansvarar för deras tryckning, eller kan gifwa dithörande upplysningar, utan om sådana äffas, måste man wandra till tryckeriet, hvilket lika lätt kunde vara beläget på Gamla, som på Nya Kungsholmsbrogatan, hwarest det nu befinnes. I Dag. Allehanda går också ej alltid fort med Annonserns införande. Man synes desutom kunna billigt anmärka, att detta Dagblad är nog dyrt.

Med hwilken wårdsidskhet Gatustenkäggningen i våra tider bedrifwes, är lika synbart, som oförswarligt. Knappast har det pågjutna gruset blifwit afndtt, före än grepar och andra ojemheter genast wisa sig, och den nya stenkäggningen ser ut, som den wore ganska gammal, samt måste stundom innan kort omgräs. Worde ej häröfwer hållas en allvarsam tillsyn samt tagas behöriga mått och steg deremot? Då Sverige är kändt att hafwa nästan de bästa wägar i Europa, bär wäl des hufwudstad hafwa de ämsta gator? Vilka litet bär tillatas den spinnertiga ofed, att utanför wisa hus lägga gatan några tum högre, än hon är på de öfriga sidorna. Sådant har man företagit sig nyligen på Helsinga Drottning-

gatan, wid hörnet af Carduansmakaregatan, samt längre upp nära Kungsbacken, utansför ett annat nybygdt hus. Utom att den är hädaligen wanprydande, kunna olyckor äfwen inträffa genom en sådan stentäggning.

Då alla ofwännande obehämligheter, jemte flera dylika, mot hwilka dels en allmän Klagan förspörjes, dels offentligen i tryck mer och mindre blifwit anmärkt, icke desto mindre förblifwit, äro och torde ännu länge förblifwa oafhjelpa; hwad skall man då wäga hoppas om den stora general- och kardinal-*Obehämligheten Clara Sjö* med sina ryktbara påsar, hwilken ärligen och ordentligen beskänkes med hufvudstadens diverse orenlighet, och hwars ur det stillastående watten uppstigande ångor äro sannerligen ingenting mindre än poetiska, såsom Kongl. Wetenskaps Akademiens guser mätningarna deraf wara? (Se *Allm. Journalen* N:o 212, 1819.) Rummet tillåter ej af detta wigtiga ämne en behandling, emedan den skulle kunna wäxa till en afhandling, åtminstone blifwa ganska widlyftig. Sådant torde ock wara besöfwerfddigare, som alla Autoriteter äro med Allmänheten ense om nödwändigheten, att snart råda bot för Clara sjöns osunda beskaffenhet. Wä man blott för ena sig om sättet och medlen till detta stora företag, och antingen det med allwar påtänkes, eller ej, är wäl i allt fall nödigt att förbjuda all widare biförrel af stadens orenlighet.

Det öfwerdådiga förandet på Stockholms gator bär strängeligen efterhållas och beifras, samt förbud deremot kungdras mycket oftare, än som skett. Nästan ärligen blifwa fotgångare dels ihjeltörda, dels mer och mindre skadade. Ut-

om straffet enligt allmänna Lagen tyckas ansenliga böter böra stadgas för öfverträdelsen af nämnda förbud.

Slutligen torde ej böra oanmärkt lemnas det offiel, att Stadens Afstrådes-Renhållningshjon tillåtas alla tider på dagen, äfwen i starkaste sommarhettan, fördrätta de dem tillhörande gromål. Sådant bör kunna ske tidigt om morgnarna, och mlust bör man nådgas fram på dagen möta det ena paret efter det andra jemväl på de större gatorna. Med stål är äfwen påmint om wisa reserboirers anläggande i trakter, der de ej borde finnas. Författaren må dock tillstå, att han icke will åtaga sig den swårighet, att till flera anläggningar anwisa på en gång tjenliga sayt för transportkostnadens mindre dyrt det wälbelägna platser.

3. Allmänna Ordningen.

Wärkwärdig är den stillhet, som i allmänhet råder i Stockholm, jemförelsewis med andra städer. Sällan inträffa rätt bullersamma uppträden, och äfwen då folket af förefallande anledningar samlas i någon större mängd, förhåller det sig owantigen tyst och lugnt. Detta låter wäl dets förklara sig af det allwar och den hjälpe för ordning, som utgåra hufwuddraget i Swensfarnes lönne, men dets och nådgas man göra den ansmärkning, att Nationen under sednare åren förlorat mycket af sin forna livlighet, hwilket åter är en följd af åtfylliga omständigheter, som icke här kunna anföras. Denna allmänna ordnings, eller det allmänna lugnets bibehållande, i och för sig betraktadt, upptager således icke mycket tid för

Polisen; och för öfrigt har nämrande artikel, så vidt allmänna Säkerheten och Begämligheten utgöra delar af allmänna Ordningen, tagen i sitt vidsträckt begrepp, ett så nära sammanhang med de begge föregående, att vi till en början här så öfveröfver hvar vi under sistnämnde rubriker anmärkt.

Emellertid har det blifvit en oöfslig fördom hos många, som icke minnes eller vill minnas de tider, då folket var ganska gladt och lifligt, utan att begå exceßer — det har blifvit en fördom, att anse liflighet och öfslighet nästan öfsligt: att oroa och befara öfsligheter, så snart folket synes i någon högre grad ständt att roa sig, eller att, vid hvarje öfvanligt och något bullersamt utbrott af lust och nöje, genast fatta misstankar, att det kan urarta till något ondt. Och i följande af denna stora willfarelse har det jemväl blifvit tonen i wisa kretsar, att råfna folket till toford, när det till ex. wid någon allmän folkfest eller annat tillfälle uppfört sig rått öfsligt och öfsligt. Här är icke stället att undersöka, huruvida denna fördom varit nog måktig, att på det Swenska folket hafwa inslytande, och huruvida den således till större eller mindre del verkligt kunnat bidraga till den nästan allmänna öfslighet och tröga, liflöjda sinnesstämning, som man dagligen råder, och som ty wår snarare till än aftager hos Nationen. Endast i allmänhet må sägas, såsom en ställning winkl åt de i öfvan nämnda willfarelse stadda ståtapolitici och menniskokännare: att med ett fritt och gladt folk kan allting uträttas, och det är derjemte alltid ett godt folk: att ju större frihet och liflighet hos ett folk, ju flera större och mindre

missbruk deraf måste yppa sig, ty frihet utan missbruk är ett otung på jorden, och listligheten lättare gör suedsprång, än dödsfheten, men att det likväl more den största galenskap, att ur dessa skat stå det fria folket i bojor och söka hämma dess listighet: och ändligen, att hvar och ett ädelt folk, om det ser sin ädelhet mistänkas, sitt tilliga lyxne twingas, om man förhinder det dess gamla nationela fridsder och njen, samt wid alla tillfällen utsticker spioner i dess spår, men under allt detta skådse ropar om dess frihet och sällhet och storhet och rättigheter — att ett sådant folk, enligt sakens natur och all folkhistorias intyg, skall sluta med att sjelf blifwa fruktande och mistänksam, och att på längre eller kortare tid förfalla i hemskhet, slapphet, phlegma och glädjelsbhet. Reflexioner af detta slag, eller dermed beslägtade, ha våra allmänna tidningar i år ofta erubidit den estertänksamme; de hafwa wisat, att de stora Engelska folksammanskomsterne varit ingenting mindre än tillfälliga.

Välaren torde förlåta denna lilla afvikelse. Vi återkomma nu till vårt ämne, och taga derwid först i betraktande ordningen wid allmänna högtidligheter. De flesta sådana anställas för Allmänhetens skull. Hwad! ropar man: för Allmänhetens? Ja. Hwad skulle de stora granna processionerne tjäna om, att spatsera på tomma gator? Allmänheten bör således till slika festers åskådande hafwa all den frihet och beqvämlighet, som står att förena med processionernas beqvämlighet, och denna rättighet bör hvar och en få njuta, utan afseende derpå, om han har uniform eller ej. Det är ja naturligt, att folket vill trån-

ga sig fram, för att se ett föremål för des lär-
 tel och värnads; det ligger något imponerande
 deri, att en stor folkmasa samlar sig i denna
 affigt, och ansikten deraf måste vara ljuf för
 den eller dem, som weta sig sökta af allas blickar
 och följda af allas lydningsningar och wälsignel-
 ser. Folket för således med aktning wid dessa till-
 fällen behandlas af dem, som äro anbefallde till
 ordningens bibehållande, och då man är långt
 ifrån att neka, det sådant i allmänhet sker, samt
 således gör all billig rättwisa åt de ordningsmän,
 som med en wärdig allvarsamhet bruka sin myn-
 dighet, äro dessa få anmärkningar jemwät lika
 billiga: att ingen bdr otidigt snåfas för sin ny-
 fikenhet, än mindre öfwerfallas med hugg och slag,
 ej heller arresteras, utan såwida han ombjligt
 annorlunda står att rätta, samt att, derest en
 bättre och en sämre klädd äftradare försöka fram-
 tränga på en förbuden plats, hwartill de följakt-
 ligen hafwa lika liten rättighet, ordningsmannen
 icke må (såsom någorstädes läses), sedan han höf-
 ligen tillsagt den förre att maka sig undan, gri-
 på den sednare i axeln och rpta "Ur wägen,
 sakramentska karl!" hwilket wore desto mer otill-
 hörligt, som det kunde hända, att äfwen denne
 rättade sig efter en höflig tillsägelse, om den gör-
 des honom.

Dernäst komma wi till ordningen på torg
 och i hamnar, hwarest handel och rörelse bes-
 drifwas. På sådana ställen böra wederbörande
 wara tillhands att afbjda oordningar, och dy-
 medelst bespara den lidande nödwändigheten att
 klaga, hwilket icke ens alltid låter göra sig, då
 han således nödgas låta sig nöja, och hwilket des-

utom ofta ledor till förtäring, tidspillan och hvarjehanda andra olägenheter, samt alltid derjemte öfver Polis-kammarens göromål — hvaraf allt således åter visar sig af nyttan af att förekomma. Någon torde här och steresstädes i deana Skrift öfver det lundiska inkastet, att om allt detta påyrkade besvär med förekommandet af åtskilliga lagbrott skulle vidtagas och lyftas, hvilket wore alltför möjligt i många fall, så må det vara godt och wäl, att Polis-Autoriteternas göromål derigenom minskas: men derigenom minskas ju också Statens och andre wederbörandes inkomster! . . . Här på swaras helt kort, att Polis- och Domare-Embeten ingalunda äro inråttade blott för att åstadkomma böter och sakbrev, utan måste Staten twertom af alla krafter sträfwa derhån, att göra dessa Embeten öfwerflödiga och blifwa dem qwitt. I hamnar, der lifsmedel finnas till salu, är uppsigt nödig till förekommande af frångel och oreda, mångelstors öfwenom andras obehöriga uppköp af hela laster eller större partier, så snart dermed åsytas en öfåtlig winst på allmänhetens bekostnad och prisen derigenom för ögonblicket stegras; wärdare, att tillse nyttjandet af riktiga mått, mål och wigtar, att afbjuda det den ene köparen hjunder öfwer den andra, m. m. samt ändtligen på det nogaste gifwa akt, att inga skända och föraktade waror få säljas — hwarom mera i nästa artikel. I wedhamnarna åter är nödigt, att hålla sträng tillsyn öfwer åfkarne, så att de hafwa dugliga hästar och kårer, att hwar och en i sin ordning blir af dem utan gråt och otidighet betjenad, att de ej föra ett störande öljub, och ändtligen icke preja någon, minst den fattiga,

som stundom med måda är i stånd att få uppbrädt ett mått wed. Afwen tåla wedfåljarne att eftersees, emedan det ofta händer, att de gifwa ut roeden för torr och god, när med dem ackorderas, men icke des mindre sedermera skjuta upp rå, ruffen, eller så qwistfull wed, att den ej kan sönderhuggas. Genwät i detta fall är det merendels den fattige, som blir lidande, men som minst borde blifwa det, emedan han det minst kan tåla.

Då ingen Polis kan eller bär, utan särskilta orsaker, blanda sig i det enskilta husliga, således ej i allo kan tillse eftersefnaden af 3 Kap. 7 S. Wisg. Balken, bär den åtminstone såla afbjä allt offentligt arbete på sön- och högtids-dagar. Sådant må wäl kallas det, som icke sållan bedrifwes på åtskilliga verkstäder, å gator och gränder o. s. w., stundom under sjelswa gudstjensten, att icke förtiga, det wisa fina Stockholmsdamer sitta uppenbart i fenstren och arbeta wid denna tid, hwilket skall höra till goda tonen. Allt dylikt wäder allmän förargelse och ger dåliga efterbilden.

Tiggeriers förekommande bär wiserligen till allmänna ordningen, men då sådant nödwändigt förutsätter fullkomliga fattigwårdsanstalter, till ex. sådana som Hamburgs, kan Författaren icke här yrka någon strånghet i detta fall, ännu mindre någon hård behandling mot dem, som tigga af werkligt behof och icke af lättja eller wanart.

Dagligen hör man å allmänna gator och platser de rystigaste swordomar fördröwas, ej mindre af moget folk, än af minderåriga. Då i allmänna lagen förbjudes swordom af blott lätt sinnighet, äfwen som af öfwerdåd och elak wana, bär wäl detta lagbud icke stå som en onyttig så

gelsfråma, men twertom gbras werksamt åtminstone mot dem, som med berädt mod och lifsompretension att blifwa hörde, utkrista i de fastligaste eder. Sådant synes angelågnare att förbjuda, än badandet wid allmänna stränder. Ett tvås eller treårigt barn lidet lika litet som någon annan deraf, att se en badande, emedan deri är ingenting öndt: ären samma barnunge lär sig med lättbet att efterjolla de gråfsta svordomar, och fastän äfwen detta joller är oskyldigt, är det icke des mindre obehagligt, och kan med ären blifwa en wana, som ej utan swårighet utrotas. Författaren wådjar i denna del till alla föräldrar, med undantag af dem, som hafwa sitt högsta nöje deri, att höra de små englarna ropa "Sön betitta mej!" m. m. ö. Sådana föräldrar träffas äfwen bland bättre folk.

Författningen mot fylleri och dryckenkap har ostridigt warit mycket wälgränd. Hwem mins ej för flera år tillbaka, huru uppenbart denna last förbjudes, särdeles bland arbets- och garnisonsmanskapet. Man såg dagligen druckna karlar på gatorna, ofta hela och hafwa dagen liggande wid trappor och rämnstenar, och berunder föröfwande allt möjligt o ljud. Sådant ser man numera ej, och det är till och med sållsynt, när man betänker folkrifheten, att finna någon raglande på gatan. Alla, som i lifhet med Författaren afsky denna last, skola wiserligen glödjäs deråt. Här må endast anmärkas, att denna författning måste med warsamhet handhafwas, ty den leder lätteligen till misbruk och chikaner. Mången ströplig warelse kan af owana wid starka drycker blifwa öfwerlastad af en sup och ett stop dricka,

då deremot mången annan går sin väg rätt väl
 med ett verkligt rus. Det synes alltså hårdt, att
 den förre skall antastas, under det den sednare
 går fri. Sant är också, att författningen sällan
 eller aldrig kan åtkomma dem, som blott öfver-
 lasta sig inomhus, hwilket är förhållandet med
 många af både högre och lägre stånd, samt icke
 sällan jemwät inträffar på större palatser och gästa-
 bud. Men om man endast betraktar saken från
 denna sida, så blir man frestad att anse författ-
 ningen orättwis, hwilket den dock icke är. Ly-
 man besinne, att här är fråga om den allmänna
 förargelse, som uppenbara drickare wäcka, och
 att det aldrig kan stå tillsammans med allmänna
 ordningen i en stad, att tillåta öfwerlastade per-
 soner rasla omkring på gatorna. Sylleriet, i och
 för sig sjelft betraktadt, kan aldrig förekommas
 genom ett blott förbud; dertill fordras helt andra
 medel. Men allmän förargelse kan och måste före-
 kommas, och frött må den skylla sig sjelf, som
 känner sin swaghet och icke tar sig till wara.
 Men som mången, i öfrigt bra karl, kan någon
 gång ganska oskyldigt få sig ett rus, så måste
 warsamhet noga iakttagas, på det icke straffet må
 förbittra och förlora sin werkan. I afseende här-
 på hör man oft wåra högst försigtig med att skri-
 da till stockstraff, som synes ej böra äddmas
 andra, än äkta uppenbara fullhundar. Afwen tyckes
 all arrestering böra undwiskas, utom af stora skäl,
 och den felandes fortbringande medelst Stadswak-
 ter är i alla måtto olämpligt och mot ändamålet
 stridande. Folket säger i allmänhet om alla, som
 ledsagas af Stadswakter, att de äro tjuftwar eller
 andra wäldswerkare. Den, som någon gång rå-

har bsmertasta sig af starka drycker, bbr icke lida af ett sådant ondbme, som, då han det minst väntar, kan tilläfsrentyras blifwa honom ganska menligt: äfvensom ryktet, att någon person en enda gång suttit i arrest, kan möjligen hafwa inslytande på hela hans välfärd, hwadän man alltså bbr noga wälta sig, att icke wara alltför ferni med arresteringar, hwilket man här i landet wäntigen är.

I händelse Stockholmshoer, under sina lustrefor utom hufwudstaden, blesme på ett eller annat sätt ofredade af bondfolket, skulle sådant utan twiswel leda till misshöjen och klagomål, och wången skulle kanske deraf sluta, att bburderne wore ett litetligt och elakt folk. Men huru tror man då, att Stockholmshoerne skola bedömmas af hit farande, i lösliga och angelägna ärender stad- da bönder, som så ofta, särdeles wintertiden, äro utsatte för ofredande af Stockholms gat- postkar? Bbr det ena icke ske, så bbr icke heller det andra. Häremot är och tillförene påmint, och saken är af större wiat, än man lärer tro. An idka gatpostkarne skräma bondens hästar, än hänga de sig på hans åkdon, än bombardera de honom med snöbollar, än utfara mot honom i otidighet och ställsord, korteligen förbröda honom på alla upp- tänkliga sätt. Ställer han sig till motwårn, så blir det merendels til resor wårre, ty det är just de sjelfswäldigas lust, att se honom uppretad och i heftan förgå sig. Det är icke heller sållsynt, att de sänderbröpa och förbröswa något för honom, ty deras ihärdighet i dessa obygder är märkwär- dig. — Den arme bonden kan genom slika upp-
träd

sråden helt oskyldigt råka i det öfvensyr, att så-
pas till Poliskammaren och få pligta. Monne wäl
ej sådant någon gång händt? Det kan åtminstone
vemotsågsligen hända: ty om han i hettan fdrgår
sig, så weta nog de listige gatpojkarne antingen
rymma fåttet, eller ställa så till, att han får
umgålla deras sjelfswäld. Skulle ock undersökning-
gen uppåga hans fullkomliga oskuld och han så-
ledes befrias, har han emedlertid blifwit uppe-
hållen, (kanske ock arresterad) till staba för sig
sjelf och ångslan för hemmawarande hustru och
barn. Med så ord: på ett eller annat sätt måste
han blifwa lidande deraf, att icke få i fred och
ro, då han sjelf ingen ofredar, fara sin wäg fram.”

4. Bedrägeri i Sandel och Wandel.

En kort målning af Mat- och Drycksbestäffen-
heten och anstalterna i London, hämtad så wäl
ur resebeskrifningar, som muntliga underrättelser,
torde här blifwa af intresse och bespara oss flera
annars nödwändiga anmärkningar i afseende på
samma anstalter i Stockholm.

Det är bekant, att man i London, liksom
i hela England, förstår den sannerligen ädla kon-
sten, att äta och dricka wäl, hwilket gäller ej blott
om enskilda hus, utan ock om allmänna ställen. Jems-
wäl arbetskarlen äter på sjelfwa krogen sin ypper-
ligt lagade mustiga beestek och dricker sitt goda öl
och porter. All annan mat är liksåledes wäl och
ärligt tillredd af goda, oförfalskade ämnen, och
detta både på krogar och bättre ställen. Det är
icke rådligt, att för en Engelsman, hög eller låg,
framsätta urkofadt kött och ofkofadt dricka, eller an-

nan dålig och wattenaktig spis eller dryck. Begär
 han ett glas win af en viss sort, så är han så-
 ker att få det. Alla förtäringställen hållas rena
 och snugga, och allt hwad dertill hörer, såsom
 tallrikar, skedar, knifwar och glas m. m., är
 högst sejadt och propert. Inga så kallade squättar
 slås tillbaka i bälarna, eller annars gömmas,
 för att sitreras och såljas på nytt. Alla sådana,
 ware sig win af alla slag, likörer, brännwin, punsch
 m. m. slås på wisa störe ställen tillsammans i
 ett dertill inrättadt käll, och såljande morgon
 infinna sig gummor med krukor, att för en ringa
 penning hämta denna blandade dryck. Kommer
 man in på en källare i London, så äro genast
 en eller flere uppafare framme, att fråga hwad
 som befaller. Ja äfwen Källarmästaren sjelf in-
 finner sig, lika sinit och förekommande, som be-
 tjensagen. Aldrig skall man der märka det offit,
 att den förre gråtar och tråter på betjeningen i
 gästernas närvaro, eller att betjeningen iarmar
 sinns emellan och dermed beswärar samt tar ljudet
 af gästerna. Sedan man fått det begärda, ställa
 sig ofta uppafarne eller deras husbonde på något
 afstånd, och liksom tyft fråga, om det är till nö-
 jes? Händer nu så, att, sedan man smakat, man
 sätter glaset ifrån sig med en misnöjd mine, och
 yttrar "Det duger ej." eller dylikt; i ögonblicket
 äro glas eller butelj, bäl eller flaskor af bordet,
 för att framsätta annat i stället. Sådana om-
 byten kunna ske flera gånger, och derwid rådes ej
 å wederhörandes sida minsta knot, ännu mindre
 någon sturskhet eller ohöflighet; twertom ursäkta
 de sig och beklaga, att det begärda ej smakade
 gästen: med så ord, man ser på hela deras må-

sende, att de både vilja och jemväl anse för sin pligt, att hålla goda waror, samt i allt gdra gåsterna till njes. Skulle de och wåga wisa ett motsatt förhållande, så kunde det hända, att både glas och balar komme på helt, annat sätt från bordet, o. s. w., ty till den grad wet Engelsmannen förswara den satsen, att dylika ställen äro till för hans, och icke han för deras skull, samt att han för sitt redbara mynt bdr hafwa redbara waror. Ej minsta anseende göres här till personen, utan — enligt Hr. Brolings yttrande om Bauxhalln — ”den ringaste handtwerkare njuter samma rättigheter, samma njusen, som rikets första män.” — Samma sats gäller för Bryggare, Slagtare, Bagare, m. fl. Misslyckas bryggden, så wägar den förståndande ej sälja något deraf, lika litet att hafwa illa skidjda fastager och butetjer, hwadan det och är en sällsamhet, att i London finna dåliga drickswaror, äfwen som dåligt kött: och blir Bagarens bröd origt, stålbackadt, brändt, eller på annat wis det minsta skämdt, så är det rådligast, att han behåller det hemma, och förbrukar det huru han kan, ty han sjelf, hans fenster, eller hans bagarbod, isall han har en sådan, kunde annars i mer eller mindre mon komma till korta derwid. Rog här om. Det sagda är redan tillräckligt, att wäcka läsarens betraktelser. Men det måtte då wara en förträfflig Polis i London, säger någon. Det wilja wi just ej påstå: men emellertid behöfwer Polisen derstädes fdga eller icke bekymra sig om deka försmål. Det är, efter hwad man kan finna, folket sjelft, som bestyr derom. Sällan ske likwät numera några wälsamma uppträden af oswan-

nämnda slag, ty folket har en gång fatt sig så i respekt hos wederbbrände, och anmärker så noga deras aldraminsta wårdsidskhet eller oredlighet, att de sällan gifwa anledning till misundjen. Andtligen herrskar ock, ej blott i London, utan i hela England, den ärliga ordningen, att en dålig wårdsbushållare äfwentyrar att så skämmas i offentliga tidningar.

I Stockholm deremot förhåller det sig i allmänhet twertom. Redan flere utländningar hafwa anmärkt, att man på allmänna ställen härstädes äter sämre än i någon annan stödre stad, och utrikes resande Stockholmsboer göra samma anmärkning. Wisja städer inom riket, till ex. Göttheborg, Örebro, Carlskrona m. fl. äro äfwen i detta fall äfwer all jemförelse med Stockholm. Wåra kallare i allmänhet äro en fullkomlig motsats till de Engelska. Små, otrefliga, fujtiga lyffen, och ordning, propretet, beqwämthet och elegans äro ej kända till namnet. På flera ställen spela uppåsarne Herrar och Ordsföränder, och man har å ett eller annat sett dem genera sig så litet, att de i sjelfwa frukosttrummet, i gästernas närvaro, blanka sina stöfkar mot buteljfergarna. Man måste mot dem iakttaga största försigtighet, att icke blottställa sig för uppenbar nådswisheit, ty de gifwa merendels alltid sju ord för tu. Wåkar man påminna något mot osnyggheit, dåliga dricks-waror, genomskiliga ostbitar, eländigt smör m. m., eller yttra något i afseende på den ostätliga winsten af 33 $\frac{1}{2}$ delar till 50 procent på wisja waror; då sätta wederbbrände en undersam mine på sig, liksom högst förwånade deräfwer, att man icke är nöjd med hwad man får, utan will hafwa

verklig valuta för sina penningar och oftast blir man otidigt bemött för denna sin billiga pretension. Likväl se de sig i detta fall noga före hvad folk de hafva för sig, ty här, liksom i mycket annat, är sällan fråga om alla gästernas lika goda penningar och likstämiga fordringar, utan merendels om högre och lägre personer. Halfs quartersglasens årliga beskaffenhet är nog samt känd, såsom åtminstone förnämlig för glasbruka och fallarrörelsen, liksom Dumbom säger om Medicinen, att den helt säkert gör nytta åt Medicin, om ej åt flera. Handels- och Sjöfarts-Ämbets- —

— Ijustigen såg att det var. Eghäntningen på många fallare står i riktigt förhållande till allt det öfriga. Der dåliga waror hållas, synes det ganska consequent, att gästen bör ej så noga kunna beskåda det ena och andra. — Man skulle här ej nämna Winstänksocietetens stora mandver 1817, att 1:o den 13 April inför H. R. H. KronPrinsen förbinda sig att, "enligt Societetens" fattade beslut, så länge Förbudet af Winers och "Arrens m. m. införande i riket wore gällande, med åsidosättande af enskilt winning hålla alla "månheten sina lager tillhanda utan all stegring" i pris, som föransedd af behofwet eller andra "omständigheter, kunde ursäktas, om ej rättwi-

”fas,” och 2:o den 1 derpå följde Julii ganska betydliga uppstegra vinpriserna — man skulle ej nämna den, säger jag, om ej Tidningen Anmärkaren den 22 sistledne Sept. gifwit Allmänheten ett till samma måndver värdigt bibang rörande Källarmästarnes mästertliga förvandling af Götteborgska Portern, hwilken förvandling, om den är sann, kan leda till betraktelser öfwer alla möjlige förvandlingar, blandningar, Loppingar och måndver. Om vår wårdsbushuset wore lika mycket att säga, som titel är deraf att hämta för hull och wålmåga. Men beskaffenheten, så wäl deraf, som af den bristande snuggheten är, för allmänt känd, att behöfwa detaljerad beskrifning. Samma pretension råder på dessa ställen, att gästen skall vara nöjd med hwad man behagar gifwa honom. Det är förunderligt, att detta slags näringsidkare fordra en rättighet, som ingen handlande fordrar. I en handelsbod har man fullkomlig frihet, att wälja och förkasta, anmärka och pruta, äfwen som man alltid får weta priserna förut, och jemte allt detta bemötes man i de flesta med höfslighet.

Det synes vara en ringa konst för Källarmästare, Draktdrere m. fl., att twinga Slagtare, Bagare och Bryggare, att hafwa goda waror, hgmedelst att de förre ej mottoge andra än sådana, utan genast handlade hos annor man. Dock wore saken härmed föga hjälpt för alla öfriga consumenter. Hwad hindrar Slagtaren, att öfwerträda taxan, utan att en köpare alltid kan lagligen åtkomma honom? Liksom ingenting hindrar mat-hållaren, att äfwen ur det bästa kört taga musten, innan det kommer på bordet för gästerna. Hwad

Bagarne angår, så intaga alla, som varit nå-
 got ute i werlden, att man knappt i någon små-
 stad åter så dåligt bröd, som i Stockholm. I
 Södheborg, ja i sjelfwa Södertelje, finnes ett för-
 träffligt bröd. Wiså Stockholmska brödsorter äro
 så beskaffade, att de högst en dag, bibehålla nå-
 gorlunda draglig smak, men följande dagen äro
 de oätliga, äfwen för den minst lädtra gom. Det
 är werkligen syndigt, att så hushålla med såden.
 Till en stor del ligger ock felet härutinnan hos
 Mjölvarne. Wiså tider är ej rart, att träffa
 sand i brödet. I taxan står, att "som densamma
 endast angår det färska brödet, så måga köparne
 fylla sig sjelfwe, om de köpa gammalt och torrt
 bröd." Här kunde frågas: är det då afgjort och
 lösligt, att brödet skall och får förlora sin smak,
 så snart det upphör att vara färskt? och är det
 således wederbbrandes mening, att man endast skall
 köpa bröd för dagen? Om så icke är, synes det
 wäl, som taxan äfwen borde angå gammalt och
 torrt bröd, till ex. wänligt spis- och knäckebröd,
 ty det är wäl sådant, som har den mesta åtgång.
 Men huru skall nu möjligen erhållas det färska
 eller bästa brödet, enär den köpande ej får i öf-
 pen bod se och wälja, utan måste taga emot hwad
 helst som utstickas genom smygluffan på wåra
 ofwax nämnda Bagarebodas, ofta wid äfwentyr,
 att annars blifwa bemödt med ofidighet, eller af-
 spisas med den, endast i Stockholm bland hwarjes
 handa lifsmedelskrämars brukliga termen: "All
 ni ej ha waran, så får ni låta bli." Öfwerstödig
 tytes dock den föreskrift, "att köparne wid an-
 ställande wägningar (d. w. s. wid wägningar,
 som anställas!) ej må intränga i Bagarebodarna."

Ty hwem wíl wíl gå in i dessa qwalmiga fågel-
 hon? och frågan kunde wíl blifwa, huruvida brö-
 det i dem werkligen bibehålles nog sundt! . . .
 Hwad ändtligen Bryggare angår, så äro deras
 drickswaror jemwål nogfamt lända. Fromårdige
 män påstå, att det mantliga swagdrickat skall icke
 ens wara lokadt, och är detta sant, så gøres ej
 mera wittne behof till bewis för dess ohelsosamma
 beskaffenhet. På frogar och andra sämre ställen
 kan dricka, äfwen som bränwin, derjemte lidas af
 särskilt uppspådning. Man må beklaga den fats-
 tige, som nödgas förtära det och mycket annat,
 lika osundt, som saftlöst. Källar-ölet är ofta godt,
 men oftast förskämdt genom dålig korkning. Der-
 emot såges det, att om man hembjudes till en
 Bryggare, får man alltid bättre öl, än på käll-
 laren, och denna hem-sort skall brukas kallas
 veritabel, hwilket alltså igöres bewisa, att den
 andra sorten är o-veritabel. Men för ingen del
 är rart, att på källaren få öl och swagdricks-
 buteljer, hwari befinnas flugor, sand, hagel och
 diverse annat fram, hwaraf inses, att buteljerne
 antingen äro illa stbljda eller ofstbljda: och om
 nu denna så lätt röjda osnyggheet äger rum; hwad
 skall man då sluta till tunnor och fat ic. ic.,
 hwarest möjligen genom drångars wårdslöshet och
 brist på tillsyn kunde besänas en liten ödd werld
 af diverse djurs och sten-arter samt andra rara
 samlingar?

Som meningen här ingalunda är den, att
 småda eller göra någon Näringsidkare orätt, så
 erkänner man lika uppenbart, att i Stockholm
 äfwen finnas goda mats och dricksanstalter; men
 dessa äro få i förhållande till mängden. Och då

detta är en länd sak, följaktligen få god som
 wittnad, samt alltså ingenting annat är anfördt, än
 hwad dagliga erfarenheten wisat, så är det icke
 af nöden, att utmärka wisa ställen och personer,
 utan må ingen annan taga något åt sig, än den,
 som känner sig träffad. Annu mindre må någon
 wif klaga af tåfarsare inbilla sig, att här yrkas nå-
 got det minsta ingrepp i de lagliga myndigheters
 besattning, hwilka det ensamt tillhör, att så wida
 möjligt är afhjelpa det onda: således icke tro, att
 för det man omtalt Londonska folkets esprit, att
 wilja sjelft skaffa sig rätt, man i minsta mätto
 gillar den. Ett så groft missförstånd unbanbedje
 wi oss högligen. Här yrkas ingenting annat, än
 att hwar och en bdr lagligen tillhållas att upp-
 fylla sina skyldigheter. I Månadstaxan stadgas bö-
 ter för den Slagtare, Bagare och Bryggare,
 som till salu håller dåliga "Persedlar" (hwilket
 ord skall betyda Bröd, Driicka och Åbit); första
 gången 3 R:d 16 s., andra gången dubbelt, o.
 s. w. Detta är för litet. Redan för mer än
 120 år tillbaka förbjödos Stockholms Bagare
 att baka af förderfwad eller oduglig såd, wid 5
 dalers wite första och 10 dalers andra gången,
 hwilken bot då utgjorde wida mer, än 5 och 10
 plåtar nu utgå, och derjemte skulle brödet con-
 fisqueras för de fattigas räkning. Sannerligen!
 om allt dåligt bröd nu för tiden confisqueras,
 så skulle de fattige ej slå sig illa ut, om de finge
 det. Widare stadgas nu, att Stadsfiskalerne
 jemte Polisbetjeningen böra hafwa noga uppsigt
 öfwer taxans eftersefnad så wäl af oswannämnde
 nåringars, som öfwer Spisqwarters, och Krog-
 idkare. Men hwar finnes då den makt, som kan

förmå dessa Uppsyningsmän, att noga eftersewa denna föreskrift? Om en noga uppsigt hålles, wore wäl då förhållandet sådant det är? Werk- ligen skulle mängden ensaldig kunna komma på den tankan, som wore både menlig och ogrundad, att wederkörande just hade sin winning af att se genom finger med öswerträdesserna. Så äro wäl de af meränande Närings-^lare, som ej wid noga uppsigt kunnat beträdas med föra resors brott emot taxan: men huru ofta har man wäl hört någon af dem blifwa derigenom förlustig sin näringsbrättighet? Dock, det är tillräckligen kändt och wisar sig uppenbärligen, att det är just denna noga uppsigt som felas, och den bdr så- ledes nödwändigt införas, ty det onda kan icke hjälpas dermed, att den lidande får klaga, och att hwar och en får vara angifwars. Det sed- näre will ingen vara, och hwem kan undra der- på? Klaga om: åter, i dessa, som i flera förutnämnda fall, äro ofta förbundna med olägenheter, stundom störra än själwa skadan, och oftast äro de alldeles omöjliga, i brist af stål och bewis. Detta finner man wid ringaste estertanka. Dess- utom, om hwar och en kunde och företoge sig att en tid bortåt wid alla tillfällen föra dylika klaga- mål, så skulle Poliskammaren ej ens hinna att upptaga dem alla.

År 1693 utgaf Stockholms Magistrat det Påbud, "att 2:ne Stadsens Detjente och Uppsyn- ningsmän skulle dagligen i Slagtarhuset uppvakta, för att, om någon klagade, genast anmäla målet i Stadsens EmbetsCollegio, hwarest prompt hand- råkning skulle erhållas; samt des-utem, att allt elakt och obugligt fdr skulle berättigas och censureras."

Samma uppvaktning borde äfwen nu anbefallas, jemte en ständig tillsyn å alla slags förtäringsskålen samt äfwer Bagarbodarna, hwilka borde förändras till öppna bodar. Likaledes äfwer Mjölkmagasinen, till förekommande af deras bekanta wattenblandningar: och ändligen borde å torg, i hamnar och annorstädes strängeligen tillses, att inga skända lifsmedel singe förbittras, hwilket nu så uppenbart sker, att man under frugt-tiden stundom finner hela korgar med mer och mindre ruten frugt, som af mångestkor till salu hålles, äfwen som de hafwa den fräckheten, att af frugt, som säljes qwarters- och halftop-tals, icke tillåta köparen att wälja, utan måste han taga likt och olikt. Enahanda uppsigt borde hållas äfwer Hökarebodar, så wäl i affeende på matwäror, som ljusförsäljning, således äfwen äfwer Ljusmagasin, ty det har på sednare åren warit swårt att få ljus, som ej funnits uppblandade med mjöl eller andra främmande ämnen, och detta bedrägeri synes ärtligen, likasom allt annat, oförskämbt tilltaga. I öfrigt är man ingalunda derom ofunnig, att wederbörande Märingsidkare, särdeles Bagare, ofta anklagas och så pligta för sin oredlighet eller wårdslöshet, hwilken åtgärd rättwisligen erkännes: men man kan ej återtaga det påstående, som erfarenheten bekräftar, att uppsigten på långt när ej swarar mot den stränga föreskriften, och just dennas stränghet tyckes förutsetta, att den werkligen kan medhinna att efterleswas, utan att Polisetjningens antal behöfwer ökas, hwilket man här snarast wore böjd att tro. Skulle åter möjligen förmärkas, att någon af samma betjening för muto eller slem wäning ut-

aktade sin skyldighet, således blundade wid de för allmänheten skadliga missbruket, en sådan borde lika exemplariskt som offentlig straffas, och stadgandet af detta straff tydes vara lika nödvändigt i månadsstaxan, som stadgandet af straffen för näringsbidlarne. Man låser väl, att nämnde Betjening, äfvensom Stadsfiskalerne kunna mista syftan, om de förneka den klagande sin embetsåtgärd, men mot deras försummade noga uppsigt, d. w. s. utan att man derom behöfver dem anlita, finnes allsintet ansvar utskaldt. Ändtligen kan med skäl frågas, om ej priserna å Bröd, Kött och Driicka böra, i tilfhet med andra priser, rättas efter conjunktoren? Dessa waror äro nästan lika dyra, ehwad rudimaterierna stiga eller falla, ty det förtsenar knappt nämnas, att till ex. Köttspundet kostar 3 sk. mindre den ena tiden än den andra. Jag wet, att man alltid skyller på de gamla uppköpen eller lagren, men de som uppsätta taxan borde dock inse, att dessa lager ej råka ewigt, och att således denna sbrewändning är ofast orimlig, desto mera, som våra Bagare, Slagtare och Bryggare icke hafwa särdeles stora förslag, eller ligga mycket widt ute. Väst wore, att från dessa näringar förwisa både taxor och skatter, samt således låta dem få idkas af hwem som dertill wore hugad. Sådant har skett i flera andra stater, och alltid med fördel för allmänheten. Det skall väl också en gång ske hos oss, men hwarföre icke besinna denna fördel ju för des hejdre?

Med Allmänheten menas här den stora massan af folket, som ej kan räknas till de höga och mäktiga, rika och förmodiga. Dese sistnämnde

hafwa fdga eller ingen kanning af alla hår öfwer-
 klagade olågenheter; men må detta icke utgå
 något skål, hvarfdre de ej afhjelpas! Dese, som
 man med ett enda ord kan kalla de **Måttige**,
 ty Guld och Storhet åro i våra dagar kdttsliga
 sysskon — de åka i sina upplysta wagnar, hysde
 öfwer gatufnuten och obeswårade af mdrkret; de
 behöfwa ej besökta en snuslig rakstuga; de kunna
 bada i sina rum, eller resa till Pyrmont; de
 kunna säga "Min kära Ni!" till en Winskänk
 och sådant folk; blott de kunna weta, att om det
 kostar något, så smakar det wd något; åt dem
 sparas det ådlaste af naturens gåfwor, de se-
 taste stekar, wadkraste bullar och bästa winer,
 ty wederbdrande wåga ej skicka dem något obug-
 ligt eller fdrfallskadt. Dersfdre heter det till
 en fattig Skrifwares piga, som wågar kasta
 bgonen på ett mustigt stycke och begåra deraf:
 "Nej! Det skall Grosshandlaren N. N. eller
 Presidenten N. N. ha!" Dersfdre tillsporde en
 Winhandlare någon, som i egen person kom att
 betinga sig ett halft dusin buteljer godt win, och
 som han säkerligen tog fdr någon høg Herres
 Hofmåstare: "Hvem skall ha winet?" sporde han.
 Dersfdre får den icke Måttige ofta skicka på tie
 ställen, utan ått åndå erhålla hwad han önskar;
 och dersfdre får Notarien doppa gamla skorpor i
 sitt kasse, ty de så fårska, som åro qwar, måste
 gdmmas till Hans Måds Herr Drång kommer —
 Ja! dersfdre åndtligen år det just så, som det år!

Himlen beware mig så ifrån alla andra syn-
 der, som han hittills har gjort ifrån Åsund!
 Jag kan lugnt leende säga, att jag misunnar
 ingen, wån eller fiende, något godt: och dersfdre

svår jag här offentligen, ur min själs innersta — att jag med alla dessa förslag och anmärkningar, allvarsamma och sarkastiska, riktiga och kanske felaktiga, icke åsyftar att taga några fördelar i från de Mäktige, men att förbjelpa alla de andra till några fördelar, hvilka de, enligt Naturen, böra hafwa gemensamt med de förra. Efter denna min beklännelse bör, å ena sidan, min Skrift beödmias.

Å andra sidan må man icke vilja säga mig något nytt med inlästet, "att denna Skrift är ofullständig." Jag yttrade ju straxt i början, att ämnet är outtömligt, och jag skulle nu kunna, såsom man säger, skaka ur armen tjugo rubriker på ovidrörda materier. Emellertid tror jag mig hafwa vidrört de hufvudsakligaste: och vinner detta någon uppmärksamhet, torde jag kanske hafwa åtskilligt att tillägga hvad redan är sagdt, äfwen som att säga åtskilliga nya saker, och sammanfatta allt detta i ett litet Supplement. Serna önskar jag, att den kunnige må wisa mig mina misstag, och framför allt gifwa bättre förslag, än jag förmodat, ty den stora frågan rör icke något så högst enskilt, som mig och min Skrift; utan den allmänna goda saken. Hvad åter angår den Okunniges eller Ensidiges berdm eller tadel, så äro mig begge så högst likgiltiga, att om de det wiste, skulle de säkerligen bespara sina små krafter till nyttigare spetsättning.

